

ACCULTURATIESTRATEGIEËN VAN HERVESTIGDE VLUCHTELINGEN

**Masterproject Multiculturalisme in Vergelijkend Perspectief
Algemene Sociale Wetenschappen 2014**

Universiteit Utrecht

Anabel Botman
Studentennummer: 3362574
Master Multiculturalisme in vergelijkend perspectief
Begeleider: Gerrit Bartus Dielissen
2^e beoordelaar: Fenella Fleischmann

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	blz. 2
2. Inleiding	blz. 3
2.1 UNHRC Programma	blz. 3
2.2 Onderzoeksprobleem	blz. 4
2.3 Theoretisch perspectief	blz. 4
2.4 Probleemstelling	blz. 10
3. Methode	blz. 12
3.1 Verslag van dataverzameling	blz. 12
3.2 Data-analyse	blz. 13
4. Resultaten	blz. 17
4.1 Profiel acculturatie strategieën	blz. 17
4.2 Profiel sociaal welbevinden	blz. 21
4.3 Profiel economische positie	blz. 22
4.4 Acculturatiestrategieën en sociaal welbevinden	blz. 23
4.5 Acculturatiestrategieën en economische positie	blz. 24
4.6 Implicaties acculturatiemodel	blz. 25
5. Conclusie, discussie en aanbevelingen	blz. 28
5.1 Conclusie	blz. 28
5.2 Discussie	blz. 30
5.3 Aanbevelingen	blz. 31
Referenties	blz. 33
Appendix	blz. 35

1. Samenvatting

Per jaar worden er 500 vluchtelingen uitgenodigd om zich in Nederland te vestigen. Dit gebeurt in samenwerking met UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties. Deze vluchtelingen worden hervestigde vluchtelingen genoemd. Tot op heden zijn de hervestigde vluchtelingen nog nooit bevraagd hoe het met hen gaat op economisch gebied en sociaal welbevinden. Ook is niet bekend of de hervestigde vluchtelingen voornamelijk integreren, assimileren of segregeren. En of de acculturatiestrategieën die de hervestigde vluchtelingen hanteren (integratie, assimilatie, segregatie) van invloed zijn op hun sociaal welbevinden en economische positie. Dit onderzoek richt zich op de overeenkomende eigenschappen die de vluchtelingen hebben in de verschillende acculturatiestrategie-profielen. Hiertoe zijn 24 interviews gevoerd met hervestigde vluchtelingen die tussen 2005 en 2013 naar Nederland zijn gekomen.

Geconcludeerd wordt dat de geïntegreerde vluchtelingen uit deze steekproef zich over het algemeen gelukkig voelen. Hervestigde vluchtelingen die een baan hebben of een baan zoeken hebben allemaal contact met Nederlanders en vaak ook met hun eigen culturele groep. Zij zijn derhalve geïntegreerd. Bovenal hervestigde vluchtelingen met een baan rapporteren gelukkig te zijn. Alleen hervestigde vluchtelingen die segregeren op sociaal gebied geven aan zich ongelukkig te voelen. Ze hebben alleen contacten met mensen uit hun eigen culturele groep. Het merendeel van de gesegregerde vluchtelingen mist zijn familie en voelt zich nog niet thuis in Nederland.

Tot slot wordt aanbevolen om het acculturatiemodel van Berry (2005) te nuanceren. Zo moeten individuele verschillen in het acculturatiemodel meegenomen worden, zoals: taalniveau, opleiding in Nederland, manier van selectie en aantal jaren in Nederland. Voorts dient het aanbeveling het acculturatiemodel te specificeren naar de sociale, culturele en psychologische domeinen waarop acculturatie plaats kan vinden.

2. Introductie

In dit hoofdstuk komen verschillende zaken aan bod. Ten eerste wordt het programma van de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties (UNHCR) over hervestigde vluchtelingen uitgelegd. Ten tweede wordt het onderzoeksprobleem besproken. Vervolgens komt aan bod wat al bekend is in de literatuur over het onderwerp van dit onderzoek. Tot slot wordt de probleemstelling gepresenteerd waarbij de vraagstelling en de doelstelling centraal staan.

2.1 UNHCR programma voor hervestigde vluchtelingen

Het UNHCR heeft een programma om vluchtelingen die niet terug kunnen keren en niet veilig zijn in de regio waar ze verblijven te hervestigen in een ander land. Nederland is bij dit hervestigingsprogramma aangesloten. Een voorwaarde om in aanmerking te komen voor een hervestigingsprocedure door UNCHR is dat de persoon in kwestie volgens het Vluchtelingenverdrag uit 1951 een erkend vluchteling is, of anderszins onder het mandaat van de UNHCR valt. Het verdrag omschrijft een vluchteling als een persoon die:

‘uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil inroepen, of die, indien hij geen nationaliteit bezit en verblijft buiten het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had, daarheen niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren’ (Vluchtelingenverdrag, 1951).

Het UNHCR brengt in kaart of in specifieke gebieden waar vluchtelingen worden opgevangen behoefte bestaat aan hervestiging en wat de aard en omvang van deze behoefte is. Om vluchtelingen te identificeren die naar het inzicht van UNHCR in aanmerking kunnen komen voor hervestiging voeren medewerkers van UNHCR (groeps)gesprekken met vluchtelingen en wordt informatie van partner-organisaties verzameld over specifieke vluchtelingen. De gegevens die zijn opgenomen in het dossier van UNHCR over de vluchtelingen bestaan uit een profielschets met informatie over de gezinssamenstelling, afkomst, historie, de reden waarom die persoon gevlucht is en de reden waarom het wenselijk is dat die persoon het land van toevlucht verlaat. Op basis van deze dossiers bereidt de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) gesprekken voor die de medewerkers van de IND tijdens de selectiemissie zullen voeren met potentieel te hervestigen vluchtelingen (Schol et al., 2013).

Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) is verantwoordelijk voor het uitbrengen van een advies met betrekking tot de mate waarin verwacht wordt dat potentieel te hervestigen vluchtelingen in staat zullen zijn succesvol te integreren in de Nederlandse samenleving. Het gesprek dat de medewerker van het COA voert met de potentiële hervestigde vluchtelingen richt zich op vier deelgebieden: cognitieve vaardigheden, arbeidsmarktperspectief, het aanpassingsvermogen en de zelfredzaamheid bij algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL). In de praktijk betekent dit dat tijdens het gesprek de basisvaardigheden van de vluchteling, de onderwijsachtergrond, het arbeidsperspectief, de zelfredzaamheid, het leervermogen en de kennis over de westerse samenleving aan bod komen.

De Nederlandse overheid heeft afgesproken om in de periode 2012-2015 in totaal tweeduizend vluchtelingen te hervestigen (COA). Het COA heeft een regisserende rol in de overkomst van 500 vluchtelingen die jaarlijks hervestigd worden naar Nederland. Het COA biedt hen drie culturele oriëntatietrainingen voor vertrek naar Nederland aan (van ongeveer 12 dagen), verdeelt de vluchtelingen over gemeenten in Nederland en begeleidt hen de eerste 48 uur in Nederland bij het doorlopen van aankomstprocedures bij ketenpartners. Daarna verhuizen ze naar een woning in een

gemeente. Vanaf dat moment vallen ze onder de verantwoordelijkheid van de gemeente en begeleidende organisaties.

Hervestigde vluchtelingen kiezen niet zelf hun land van bestemming, dit wordt geregeld via het UNHCR. Hervestigde vluchtelingen hoeven geen asielprocedure te starten want ze krijgen direct bij aankomst een verblijfsvergunning. Verder krijgen ze drie culturele trainingen voor vertrek naar Nederland waardoor de hervestigde vluchtelingen beter voorbereid zijn dan vluchtelingen die niet via een hervestigingsplaats naar Nederland komen. Dit zijn grote verschillen met vluchtelingen die wel zelf kiezen naar welk land ze vluchtten en een asielprocedure moeten doorlopen met de kans om weer teruggestuurd te worden. Verder krijgen de ‘reguliere vluchtelingen’ geen culturele trainingen aangeboden.

2.2 Onderzoeksprobleem

Tot op heden zijn hervestigde vluchtelingen nog niet bevraagd over hoe het hen op economisch en sociaal gebied vergaat. Het is de bedoeling om daar door middel van dit onderzoek meer helderheid over te krijgen. Hiermee samenhangend is het van belang om te onderzoeken of hervestigde vluchtelingen prioriteit geven aan de cultuur van het land van herkomst en/of aan de Nederlandse cultuur of aan beide culturen. En of de hervestigde vluchtelingen vooral contact hebben met mensen van hun eigen cultuur, met Nederlanders, of met beiden. Verondersteld wordt dat deze keuzen invloed hebben op de economische positie en het sociaal welbevinden van vluchtelingen. Dit onderzoek richt zich op de acculturatiestrategieën die hervestigde vluchtelingen hanteren en hoe hun keuze gevolgen heeft voor hun sociaal welbevinden en economische positie. Hiermee samenhangend wordt gekeken of het acculturatiemodel van Berry helpt inzicht te krijgen in de acculturatiestrategieën van hervestigde vluchtelingen.

Tot de jaren '80 werd assimilatie - opgaan in de dominante cultuur en overwegend contacten onderhouden met de meerderheidsbevolking - gezien als de beste manier voor immigranten om zich thuis te voelen in hun nieuwe land (Schwartz et al., 2010). Sinds de jaren '80 hebben psychologen gewezen op het feit dat waarden, normen, gebruiken en iemands geloof niet zomaar verdwijnen wanneer de immigranten assimileren. Berry (2005) heeft onderzoek gedaan naar de manieren waarop immigranten in een nieuw land leven, dit noemt hij acculturatiestrategieën. Wanneer mensen langdurig in contact komen met een andere cultuur dan ‘accultureren’ zij. Acculturatie houdt in dat er culturele en psychologische verandering optreedt door contact tussen twee of meer culturele groepen en individuen. Niet alleen een groep verandert (sociaal en cultureel) maar de veranderingen zijn ook te vinden op individueel niveau: in houding, manier van leven en identiteit (Navas et al., 2007).

2.3 Theoretisch perspectief

Deze paragraaf dient om te belichten wat er wetenschappelijk bekend is over de verschillende thema's die van belang zijn voor dit onderzoek. Eerst wordt de acculturatietheorie van Berry (2005) besproken. Deze theorie vormt historisch het begin van de theorievorming over acculturatie van migranten in een nieuwe samenleving. Elk onderzoek over acculturatie verhoudt zich op een bijzondere manier tot deze theorie. Vervolgens wordt het verschil tussen individuele acculturatie en groepsacculturatie besproken. Vervolgd wordt met de bespreking van literatuur en onderzoek over de relatie tussen sociaal welbevinden en acculturatiestrategieën. Hierna volgt een uiteenzetting over wat al bekend is over de relatie tussen de economische positie en acculturatiestrategieën. Deze theoretische paragraaf wordt afgesloten met een kritische evaluatie van Berry's acculturatietheorie aan de hand van het werk van enkele vooraanstaande eigentijdse

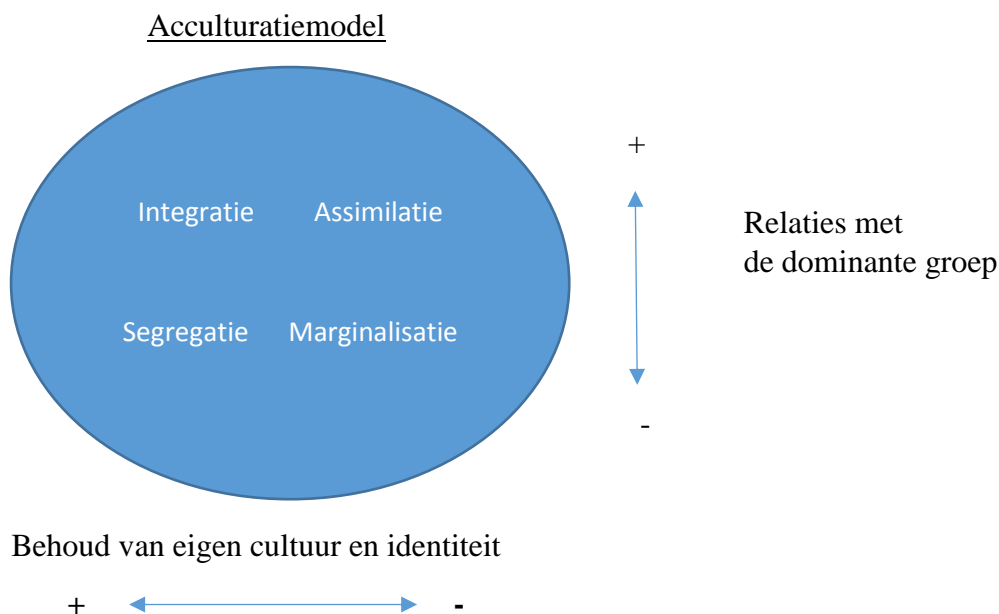
sociale wetenschappers. Dit leidt tot een voorstel tot nuancering van het model van Berry waarmee in dit onderzoek gewerkt zal worden.

2.3.1 Acculturatiestrategieën

Berry (2005) heeft de strategieën die immigranten hanteren bij acculturatie schematisch geordend. Hij onderscheidt hierbij twee dimensies die hij formuleert als twee vragen.

1. Vindt men het van belang om de culturele identiteit en kenmerken van het land van herkomst te behouden?
2. Vindt men het van belang om relaties te onderhouden met de dominante groep in de gastcultuur?

Door de twee dimensies samen te voegen worden vier verschillende acculturatiestrategieën voor individuen onderscheiden: integratie, assimilatie, segregatie en marginalisatie.

Onder assimilatie wordt verstaan dat een individu er niet naar streeft om de identiteit en cultuur van het land van herkomst te behouden en dagelijks in contact komt met andere culturen. Individuen die deze strategie hanteren laten hun cultuur los en gaan op in de cultuur van de dominante samenleving. Het tegenovergestelde vindt plaats wanneer individuen bovenal waarde hechten aan hun oorspronkelijke cultuur en contact met andere culturele groepen vermijden. Deze strategie wordt segregatie genoemd. Integratie vindt plaats wanneer een individu in contact wil komen met andere groepen en ook nog contacten onderhoudt met zijn eigen culturele groep. Deze persoon hecht waarde aan participatie in de dominante samenleving als wel aan die van de eigen culturele groep. Wanneer een individu weinig of geen contact wil met andere groepen (bijvoorbeeld door discriminatie of uitsluiting) en ook weinig kansen ziet om zich te hechten aan de cultuur van herkomst, bijvoorbeeld door gedwongen cultuurverwaarlozing, is er sprake van marginalisatie. Gedragsveranderingen van immigranten treden het sterkst op wanneer er gekozen wordt voor een assimilatie strategie, en het minst bij een segregatie strategie (Berry, 2005).

Mogelijk bestaat op grond van bovenstaande het idee dat individuen de vrije keus hebben om de strategie te kiezen waar ze zelf de voorkeur aan geven of die hen het meeste oplevert. Toch is dit niet altijd het geval. De samenleving (als dominante groep) kan vormen van acculturatie stimuleren of bemoeilijken. Zo kunnen mensen alleen integratie als strategie hanteren en

waarmaken wanneer de samenleving openstaat voor andere culturen. Door integratie kunnen minderheden dingen overnemen van de dominante groep, tegelijkertijd moet de dominante groep nationale instituties (educatie, werk, gezondheid) aanpassen aan de verschillende culturele groepen (Berry, 2005). Uit onderzoek is gebleken dat over het algemeen immigranten integratie en segregatie prefereren en de dominante samenleving assimilatie en integratie (Verkuyten, 2014).

2.3.2 Acculturatie op groeps- en individueel niveau

Acculturatie vindt plaats op groeps- en individueel niveau. Groepsniveau betreft veranderingen in sociale structuren, instituties en culturele praktijken. Op individueel niveau betreft het veranderingen van gedrag van een persoon. Soms vindt wederzijdse aanpassing plaats, maar dit hoeft niet en dit kan zorgen voor conflict en stress. Een kenmerk van acculturatie is dat elke groep of individu anders om kan gaan met acculturatie.

Dit onderzoek richt zich op individuele keuzes, aanpassingen en veranderingen van hervestigde vluchtelingen in Nederland. Voorbeelden van individuele veranderingen zijn: veranderingen in spreken, kleden, eten, culturele identiteit, gebruiken en waarden. Deze veranderingen kunnen positieve effecten voor het individu zijn, maar kunnen ook problematisch van aard zijn: depressies, angsten en onzekerheden kunnen ontstaan.

2.3.3 Sociaal welbevinden

Berry's model van acculturatie veronderstelt dat individuen die naar integratie streven minder stress ervaren en zich beter aanpassen dan individuen die zich niet willen of kunnen identificeren met zowel de dominante groep als met hun eigen cultuur. Zo beschouwd is integratie de acculturatie strategie die het sociaal welbevinden van migranten het meest bevordert (Berry, 2005).

Ook onderzoek van Curran toont aan dat Ierse migranten in Londen die integreren een betere gezondheid hebben dan migranten die assimileren, segregeren of marginaliseren. Personen die marginaliseren hebben gemiddeld genomen de slechtste gezondheid in vergelijking met personen die andere acculturatiestrategieën toepassen (Curran, 2003). Berry (2005) maakt onderscheid tussen psychologische en sociaal-culturele factoren. Onder psychologische factoren worden psychologische problemen, het zelfbeeld en de mate van tevredenheid met het leven verstaan. Onder sociaal-culturele factoren worden weinig gedragsproblemen en het aanpassingsvermogen in een nieuwe cultuur verstaan. Wanneer individuen integreren zijn de psychologische en sociaal-culturele factoren het positiefst. Wanneer individuen segregeren, laten zij een matige tot goede psychologische functie zien, maar een lage sociaal-culturele functie. Individuen die assimileren hebben een lage psychologische en sociaal-culturele functie (Berry, 2005).

Ook de psychoanalyticus Akhtar (1999) heeft over dit onderwerp belangwekkende resultaten uit zijn praktijk te delen. Te dichtbij bij de eigen cultuur blijven noemt Akhtar ethnocentrische terugtrekking. De cultuur die in het herkomstland van toepassing was, wordt dan door migranten geïdealiseerd. Personen eten alleen nog hun eigen eten en verbinden zich alleen nog met hun eigen culturele groep. Dit bevordert het psychisch welbevinden van migranten niet. Het tegenovergestelde kan ook: de eigen cultuur te ver wegstoppen. Dan vindt assimilatie plaats. Deze individuen geven hun eigen cultuur totaal op. Akhtar vindt zowel ethnocentrische terugtrekking als assimilatie weinig succesvolle manieren om met de cultuur van land van herkomst om te gaan. Ideaal voor de geestelijke gezondheid van migranten is volgens Akhtar een balans tussen beide acculturatie strategieën.

Verkuyten (2014) meent dat integratie en segregatie de meest effectieve manieren zijn van acculturatie. Het hebben en bewaren van een band met de eigen etnische groep en cultuur

heeft een positieve invloed op de psychologische en sociale aanpassing van immigranten. Zo laat het hebben van een etnische identiteit positieve verbanden zien met academische prestaties, vriendschappen, zelfvertrouwen en het psychologisch welzijn (Verkuyten, 2013). Culturele assimilatie en marginalisatie impliceren een ontkenning van de werkelijkheid: de complexiteit van het leven in meerdere culturen. Marginalisatie gaat vaak gepaard met psychologische problemen, gedragsproblemen en stress. Assimilatie wordt geassocieerd met culturele vervreemding, depressies, angsten en eenzaamheid. Beiden impliceren het losmaken van een emotionele band met hun eigen etnische gemeenschap. Individuen die afstand nemen van hun etnische gemeenschap krijgen vaak te maken met isolatie, onzekerheid en gebroken netwerken, terwijl acceptatie vanuit de dominante samenleving vaak deels, voorwaardelijk of tijdelijk is (Verkuyten, 2014).

Martinović (2010) wijst op het feit dat hoe meer contact er is tussen verschillende culturele groepen, hoe minder negatieve vooroordelen er zijn. Interetnische contacten bevorderen de kennis van de taal van het ontvangende land en leiden tot betere verhoudingen tussen verschillende etnische groeperingen (Martinović, 2010). Meer contact leidt tot minder negatieve vooroordelen en discriminatie. Verondersteld wordt dat discriminatie en negatieve vooroordelen in negatief verband staan met sociaal welbevinden. Onderzoek van Stuart (2010) toont aan dat migranten die integreren of assimileren minder discriminatie rapporteren dan migranten die separeren of marginaliseren (Stuart, 2010).

In literatuur en onderzoek wordt integratie als de beste voorspeller gezien voor een hoog sociaal welbevinden, hierna volgen segregatie en assimilatie. Marginalisatie wordt als de slechtste acculturatiestrategie gezien met betrekking tot het sociaal welbevinden.

2.3.4 Economische positie

Ook de economische positie hangt samen met de gekozen acculturatie strategie. Granovetter (1974) heeft de kans op het hebben van werk onder vluchtelingen onderzocht. Het hebben van sociaal kapitaal kan de arbeidsmarktpositie van vluchtelingen verbeteren. Sociaal kapitaal verwijst naar de sociale netwerken van individuen en al de hulpbronnen die ze via deze netwerken kunnen mobiliseren. Belangrijke aspecten van sociaal kapitaal zijn de kwaliteit van formele en informele netwerken, sociale relaties, groepslidmaatschap en vertrouwen (Putnam, 2002). Putnam onderscheidt formele en informele netwerken van elkaar. Onder formele netwerken verstaat hij organisaties en bedrijven. Onder informele netwerken verstaat hij informele ontmoetingen, bijvoorbeeld vrienden in een kroeg ontmoeten. Beide netwerken zijn belangrijk voor het ontwikkelen van sociaal kapitaal.

Putnam maakt voorts onderscheid tussen twee soorten sociaal kapitaal: het ene bindt samen en het andere slaat bruggen. Binding gebeurt wanneer mensen zich in elkaar herkennen: mensen met dezelfde leeftijd, achtergrond, religie enzovoort. Van bruggen slaan is sprake als personen die niet dezelfde leeftijd, interesses en achtergrond hebben zich met elkaar verbinden.

Dankzij sociale contacten zouden personen sneller informatie over beschikbare banen krijgen en sneller een baan vinden (Burt, 1992). Het gaat hierbij om informatie die nieuw voor de migrant is. Voor nieuwkomers, zoals hervestigde vluchtelingen, is het aannemelijk dat vooral relaties met Nederlanders van belang zijn om een positie op de Nederlandse arbeidsmarkt te verkrijgen (Tillaart et al., 2000).

Hervestigde vluchtelingen zijn vooral terug te vinden in de lagere segmenten van de arbeidsmarkt en relatief weinig vluchtelingen stromen door naar banen waar hogere kwalificaties een vereiste voor zijn. Dit verschijnsel treedt op bij de meeste vluchtelingen,

ongeacht hun herkomst of opleiding. Mogelijke verklaringen voor dit fenomeen zijn: discriminatie op de arbeidsmarkt, niet erkende kwalificaties uit het herkomstland, gebrekkige taalbeheersing van het gastland en geen relevante werkervaring in het nieuwe land (Guiaux et al., 2008). Omdat de opleiding van hervestigde vluchtelingen meestal in een niet-westers land is gevolgd, blijkt het in de praktijk moeilijk het gevolgde onderwijs op waarde te schatten of erkend te krijgen. Het in eigen land gevolgde onderwijs geeft vluchtelingen relatief weinig kansen op een baan in Nederland (Klaver en Odé, 2003). Verondersteld wordt dat wanneer vluchtelingen contact hebben met Nederlanders, door sociale assimilatie of integratie, ze meer kans hebben op een betere economische positie. Verondersteld wordt dat het hebben van sociale contacten met autochtonen meer kans geeft op een baan in Nederland dan het hebben (niveau) van het gevolgde onderwijs in het land van herkomst (Klaver en Odé, 2003).

2.3.5 Aanpassing van Berry's acculturatiemodel

In literatuur en onderzoek wordt het acculturatie model van Berry (2005) kritisch ontvangen. Zo onderscheidt Verkuyten (2014) meerdere dimensies van integratie: sociaal, cultureel en psychologisch. Hij stelt voor om Berry's model in deze richting te specificeren. Verkuyten meent voorts dat het van belang is om een onderscheid te maken tussen het publieke en private domein. Migranten kunnen in de praktijk andere acculturatie preferenties hebben voor zaken die hun privé leven betreffen, bijvoorbeeld de opvoeding van kinderen of de keuze van een partner, dan voor hun functioneren in de publieke sfeer, bijvoorbeeld het volgen van onderwijs of het verrichten van (vrijwilligers) werk. Bhatia et al. (2009) beargumenteren dat acculturatie dynamisch is en dat het acculturatiemodel niet gezien moet worden als een universeel proces. Mede om deze reden meent Chirkov (2009) dat acculturatie als proces bij voorkeur in kwalitatief onderzoek onderzocht moet worden, omdat in dit type onderzoek de dynamiek van het acculturatieproces het best in beeld gebracht kan worden. Hieronder wordt op elk van deze kritieken op het model van Berry nader ingegaan.

2.3.6 Dimensies van integratie

Verkuyten (2014) onderscheidt drie dimensies van integratie om het model van Berry te specificeren: psychologische integratie, sociale integratie en culturele integratie. Culturele integratie is een combinatie van het behoud van de eigen cultuur en het aanpassen aan de cultuur van de dominante groep. Sociale integratie impliceert zowel het hebben van sociale contacten met de eigen etnische groep als met de dominante groep. Psychologische integratie gaat over identificatie met zowel de etnische groep als de dominante groep. Vaak wordt verondersteld dat de identificatie van vluchtelingen met de dominante groep de laatste stap is in een integratieproces. Het onderscheid tussen deze dimensies is belangrijk omdat deze drie dimensies van acculturatie niet parallel hoeven te lopen. Dit concluderen Snauweart et al. (2003) in een studie over Turkse en Marokkaanse jongeren in België. Rond de 80% van de ondervraagde jongeren zijn sociaal geïntegreerd, deze jongeren hebben zowel banden met de meerderheidsgroep als met hun eigen sociale groep. Veertig procent van de jongeren is cultureel geïntegreerd, deze jongeren behouden hun eigen cultuur maar passen zich ook aan de meerderheidscultuur. Slechts 15% van de ondervraagde jongeren is psychologisch geïntegreerd, deze jongeren identificeren zich zowel met hun eigen groep als de meerderheidsgroep. Rond 80% van de jongeren identificeerden zichzelf alleen met hun eigen etnische groep, dit wordt psychologische segregatie genoemd.

Er wordt verondersteld dat psychologische integratie lastiger is dan sociale en culturele integratie. Verder betekent een eenzijdige identificatie met de etnische achtergrond niet meteen dat een persoon zich niet cultureel aanpast of geen banden heeft met de meerderheid. De meeste

immigranten en minderheden ambiëren goede banden met de meerderheid, maar dat is iets anders dan emotioneel verbonden met de meerderheid te zijn (Verkuyten, 2014).

Verkuyten (2014) benoemt dat identificatie met de dominante samenleving een laatste stap is in het integratieproces. Veel immigranten identificeren zich niet met de dominante culturele groep maar integreren wel op sociaal en cultureel gebied. Identificatie met de eigen etnische groep is belangrijk. Het hebben van een etnische identiteit laat positieve verbanden zien met academische prestaties, vriendschappen, zelfvertrouwen en het psychologisch welzijn (Verkuyten, 2014). Deze positieve invloeden zijn zowel merkbaar op de korte termijn als op de lange termijn (Verkuyten, 2014). Verder gaat een sterke verbintenis met de eigen etnische identiteit gepaard met openheid en acceptatie van andere culturen. Whitesell et al. (2006) laten zien dat Amerikaanse Indianen die zich sterk met hun groep identificeren zelfverzekerder zijn dan Amerikaanse Indianen die zich minder sterk identificeren met hun groep. Het ervaren van discriminatie kan een belangrijke rol spelen in de mate van identificatie met de eigen etnische groep. Het kan ervoor zorgen dat een individu geprikkeld wordt om opzoek te gaan naar de eigen etnische identiteit.

Zimmerman et al. (2007) onderzochten welke factoren van invloed zijn op de mate van identificatie met de dominante culturele groep. Het hebben van een verblijfsvergunning, van een latere generatie zijn, lange aanwezigheid in het immigratieland, hoge educatie, goede marktpositie, hoog taalvermogen en veel sociale contacten met de dominante culturele groep zorgen voor een sterkere nationale identiteit dan de afwezigheid hiervan. Wanneer immigranten zich positief identificeren met hun etnische nationaliteit laat dit geen verband zien met een verminderde identificatie met de dominante groep. Immigrant kunnen zich derhalve gelijktijdig identificeren met hun etnische groep en met de meerderheidsgroep. Tot slot blijkt dat er een positief verband is tussen identificatie met de dominante groep en zich geaccepteerd voelen door de dominante samenleving (Nesdale et al., 2000).

Geconcludeerd wordt dat het belangrijk is om de sociale, culturele en psychologische dimensies van integratie van elkaar te scheiden. Zo kan bijvoorbeeld een vluchteling op sociaal gebied geïntegreerd zijn en op cultureel en psychologisch gebied gesegregeerd. Verder blijkt dat identificatie met de eigen culturele groep van positieve invloed is.

2.3.7 Dynamiek van acculturatie

Bhatia et al. (2009) beargumenteren dat het idee van een vaste en altijd durende notie van acculturatie domineert in studies en dat dit opnieuw onderzocht moet worden. Ze keren zich tegen wetenschappers die claimen dat immigranten een algemeen proces van acculturatie en aanpassing doormaken. Bhatia et al. willen af van universele modellen van acculturatie zoals het acculturatiemodel van Berry (2005). Door hier afstand van te nemen ontstaat ruimte om de dynamiek van acculturatie in de alledaagse praktijk van migranten te zien. Door het overdenken van acculturatiemodellen kunnen gevarieerde en soms tegenstrijdige ervaringen aan het licht komen. Chirkov (2009) stelt vast dat acculturatie vaak kwantitatief onderzocht wordt. Volgens hem kan acculturatie beter kwalitatief onderzocht worden omdat dan de belevingswereld van mensen wordt meegenomen. Volgens hem moet je de dynamiek van acculturatie onderzoeken en in plaats van het zoeken naar universele wetten opzoek gaan naar de betekenis die mensen aan hun acties geven. Een actie of gebeurtenis is volgens Chirkov begrensd door contexten, zoals plaats en tijd. Het doel is om de veranderingen, problemen en conflicten te begrijpen die immigranten tegenkomen. Het begrijpen van deze dynamiek gebeurt volgens Chirkov door te praten met mensen, hun verhalen te analyseren en door interviews te houden.

2.3.8 Publiek en privaat domein

Verder lijkt het zinvol om een onderscheid te maken tussen het publieke en private domein van migranten. In het publieke leven kunnen migranten een voorkeur hebben voor een combinatie van het behoud van de eigen cultuur en een aanpassing aan de meerderheidscultuur. Maar in de privé sfeer kan het behoud van de eigen cultuur als voorkeur gelden (Verkuyten, 2014). In het acculturatiemodel van Berry wordt voor dit onderscheid geen ruimte geboden.

2.3.9 Conclusies

Op grond van de theoretische verkenning kunnen we vaststellen dat het acculturatiemodel van Berry een aantal tekortkomingen heeft. Zo wordt integratie als een eenduidig proces gezien en wordt niet gekeken naar verschillen in integratie op sociaal, cultureel en psychologisch terrein. Evenmin wordt rekening gehouden met het belangrijke onderscheid tussen publieke en private sfeer. Afhankelijk van de context van acculturatie kunnen migranten uiteenlopende en zelfs aan elkaar tegengestelde strategieën van acculturatie de voorkeur geven. Het model van Berry heeft te weinig oog voor de interne dynamiek van het acculturatieproces in 'real life' dilemma's van migranten. Kwalitatief onderzoek leent zich bij uitstek om de complexe dynamiek van acculturatie strategieën van migranten middels vraaggesprekken bloot te leggen.

In deze studie wordt een deel van deze kritiek reeds conceptueel geïntegreerd. Zo wordt weliswaar Berry's model als uitgangspunt gebruikt, maar wordt integratie van hervestigde vluchtelingen onderzocht op de drie door Verkuyten onderscheiden dimensies: sociaal, cultureel en psychologisch. Op deze manier wordt getracht om de acculturatie dynamiek, inclusief dilemma's en mogelijke tegenstellingen in gehanteerde strategie tussen de verschillende dimensies, middels kwalitatieve data voor het voetlicht te brengen.

2.4 Probleemstelling

Dit onderzoek richt zich op hervestigde vluchtelingen en de verbanden tussen acculturatiestrategieën, sociaal welbevinden en economische positie. Ik onderzoek of hervestigde vluchtelingen prioriteit geven aan hun cultuur van herkomst of aan de Nederlandse cultuur. En of ze vooral contact hebben met personen van hun eigen cultuur of met Nederlanders. Daarna wordt onderzocht of er verbanden terug te vinden zijn met hun gerapporteerde welbevinden en hun economische positie. Er is onder hervestigde vluchtelingen tot op heden nog geen onderzoek gedaan naar deze verbanden. Er is wel onderzoek gedaan naar acculturatiestrategieën en verbanden met de economische positie en het welbevinden van immigranten of vluchtelingen. Maar deze verbanden zijn nog niet onderzocht onder hervestigde vluchtelingen. Verder is het van belang om te onderzoeken in hoeverre de acculturatietheorie van Berry met onderscheid tussen de drie domeinen (sociaal, cultureel, psychologisch) ons diepere inzichten geeft in de acculturatieloga van hervestigde vluchtelingen.

De vraagstelling van dit onderzoek luidt:

Welke acculturatiestrategieën hanteren de hervestigde vluchtelingen die in de periode 2005-2013 naar Nederland zijn gekomen en hoe verhoudt deze strategie zich tot hun sociaal welbevinden en economische positie?

De deelvragen die hiermee verbonden zijn, luiden:

1. Welk profiel hebben respondenten gemeen die bepaalde acculturatiestrategieën hanteren?
2. Welk profiel hebben respondenten gemeen met betrekking tot hun sociaal welbevinden en economische positie?

3. Welke acculturatiestrategieën zien we bij de onderzochte vluchtelingen terug met betrekking tot sociaal welbevinden en economische positie?
4. Wat zijn de implicaties van de onderzoeksresultaten voor de acculturatietheorie van Berry?

Met het begrip ‘profiel’ wordt de beschrijving van de overeenkomende eigenschappen en uitspraken van respondenten bedoeld.

Het doel van dit onderzoek is om patronen te ontdekken tussen de acculturatiestrategieën van hervestigde vluchtelingen, hun sociaal welbevinden en economische positie. En om middels een kwalitatieve analyse inzicht te krijgen in de alledaagse ervaringen van hervestigde vluchtelingen met hun acculturatie in de Nederlandse samenleving, dit met oog op dilemma’s en mogelijke contradicties in dit proces.

Ik onderzoek of de verschillende acculturatiestrategieën invloed hebben op het sociaal welbevinden en economische positie van hervestigde vluchtelingen. Er is nog weinig bekend over de relatie tussen acculturatiestrategieën, sociaal welbevinden en economisch succes van hervestigde vluchtelingen. Meer inzicht in deze relatie is relevant voor vluchtelingen zelf, voor stakeholders als het COA en voor de politiek. Het COA is verantwoordelijk voor het uitbrengen van een advies met betrekking tot de mate waarin verwacht wordt dat potentiële hervestigde vluchtelingen in staat zullen zijn succesvol te integreren in de Nederlandse samenleving. Dit doen ze door gesprekken te voeren met de hervestigde vluchtelingen. Deze studie onderzoekt wat de redenen zijn van hervestigde vluchtelingen om een bepaalde acculturatiestrategie te hanteren. Hierdoor kan er een realistischer beeld geschetst worden over de verwachtingen of iemand wel of niet integreert. Dit onderzoek is ook relevant voor de politiek. Wanneer blijkt dat integreren het positiefst samenhangt met het sociaal welbevinden en economische positie van hervestigde vluchtelingen, dan is het maatschappelijk belangrijk voor de regering en organisaties die werken met vluchtelingen om te onderzoeken of de Nederlandse samenleving vluchtelingen genoeg handvatten biedt om daadwerkelijk te integreren. Verder is wetenschappelijk van belang dat dit onderzoek een bijdrage levert aan de ontwikkeling van een acculturatietheorie die aansluit bij de ervaringen van hervestigde vluchtelingen.

3. Methode

In dit hoofdstuk worden de dataverzameling en de wijze van data-analyse besproken.

3.1 Verslag van dataverzameling.

Dit onderzoek maakt deel uit van een groter onderzoek van het COA. Vanuit het COA worden 150 hervestigde vluchtelingen geïnterviewd met een kwantitatieve vragenlijst. Voor dit onderzoek is een deelpopulatie van 24 hervestigde vluchtelingen geïnterviewd met een mix van een kwalitatieve en kwantitatieve vragenlijst. De vragenlijst van het COA inclusief de (half) open vragen van dit onderzoek zijn samengevoegd en afgenomen in één interview. Hierdoor is er per respondent één interview gehouden waarbij de vragen die relevant zijn voor dit onderzoek en voor het COA zijn gesteld.

Via het databestand van het COA zijn 24 hervestigde vluchtelingen geselecteerd. De respondenten hebben verschillende nationaliteiten. De volgende tabel laat zien wat het herkomstland is van de respondenten die geïnterviewd zijn.

Herkomstland	Aantal respondenten
Bhutan	7 respondenten
Ethiopië	3 respondenten
Irak	3 respondenten
Soedan	2 respondenten
Cambodja	2 respondenten
Colombia	2 respondenten
Eritrea	2 respondenten
Sri Lanka	1 respondent
Oezbekistan	1 respondent
Liberia	1 respondent

De man – vrouw verdeling van respondenten is gelijk: 12 mannen en 12 vrouwen zijn geïnterviewd. De leeftijd van de respondenten varieert tussen de 20-52 jaar. De respondenten zijn tussen 2 en 9,5 jaar geleden naar Nederland gekomen. Ook verschilt het taalniveau van de respondenten. Hieronder een tabel wat de gesprekstaal van de interviews laat zien.

Gesprekstaal	Aantal gesprekken
Gesprekken in het Nederlands	10 gesprekken
Gesprekken met tolk	8 gesprekken
Gesprekken half in het Nederlands/half met tolk	6 gesprekken

De respondenten zijn per telefoon en/of brief gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. In de brief is het onderzoek uitgelegd en is verwezen naar de personen die direct en persoonlijk betrokken waren bij het hervestigingsproces van de betreffende vluchteling. Ook is een foto van hen in de brief geplaatst om een vertrouwensband te creëren en zo de kans op het verlenen van medewerking aan het onderzoek te vergroten. Reacties van de respondenten volgden op velerlei manieren: per brief, per mail, per telefoon en via Facebook.

Wanneer de respondent akkoord is gegaan met het interview is er een afspraak gemaakt. De afspraak vond bij de vluchteling thuis plaats. Wanneer de respondent de Nederlandse taal goed sprak is het interview in het Nederlands afgenomen. Voor respondenten die aangaven moeite met de Nederlandse taal te hebben is het interview afgenomen met hulp van een tolk van de Tolkencentrale TVCN. De interview tijd per interview liep sterk uiteen. Sommige interviews duurden 1,5 uur, anderen wel 3,5 uur. Reden voor dit verschil is dat de gesprekken met een tolk

vaak langer duurden. Verder waren sommige vluchtelingen opener en wilden meer vertellen dan anderen. Aan het eind vullen de respondenten een toestemmingsverklaring in en krijgen ze een cadeau aangeboden: een COA kalender, een boek over Nederland of schrijfwaren.

3.2 Data analyse

De acculturatiestrategieën van een respondent zijn onderzocht door de verschillende dimensies (sociaal, cultureel, psychologisch) van acculturatie te bevragen. Door middel van open vragen is elke dimensie onderzocht. Uiteindelijk is per respondent en per dimensie vastgesteld of de respondent integreert, segregereert, assimileert, marginaliseert of dat dit niet eenduidig vast te stellen is. De drie dimensies van acculturatie hoeven niet parallel te lopen. Zo kan het zijn dat een respondent sociaal integreert en op cultureel en psychologisch gebied segregereert.

Na elk interview is het gesprek met de respondent uitgetypt. De interviews geven antwoord op de volgende vragen:

- Welke acculturatiestrategie hanteert de respondent op de dimensie sociale integratie? En waar is deze conclusie op gebaseerd?
- Welke acculturatiestrategie hanteert de respondent op de dimensie culturele integratie? En waar is deze conclusie op gebaseerd?
- Welke acculturatiestrategie hanteert de respondent op de dimensie psychologische integratie? En waar is deze conclusie gebaseerd?
- Wat is de economische positie van de respondent?
- Hoe gaat het met het welbevinden van de respondent?

De analyse is met behulp van het computerprogramma NVivo gedaan. De uitgetypte gesprekken met de informatie over het welbevinden, economische positie en acculturatiestrategieën van de respondenten zijn in NVivo opgenomen. Hierna zijn zogenoemde codes aan thema's in de onderzoeksgegevens benoemd. Dit resulteerde in onderstaande codeboom.

Voor de volledige codeboom, zie appendix 3.

Hierna zijn verschillende profielen opgemaakt die een samenvatting vormen van de uitspraken en preferenties voor acculturatiestrategieën die een groep van de hervestigde vluchtelingen delen. Een voorbeeld van een acculturatie profiel is: ‘psychologische segregatie’. Er is gekeken naar overeenkomsten tussen de respondenten die op psychologisch gebied segregeren. En er is gekeken waarom deze respondenten segregeren op psychologisch gebied.

Hierna zijn de profielen met betrekking tot het sociaal welbevinden en de economische positie geanalyseerd. Een voorbeeld van een sociaal welbevinden profiel is: ‘negatief sociaal welbevinden’. De nadruk tijdens het analyseren lag op de vraag: waarom geven deze respondenten aan ongelukkig te zijn? Waar ligt dit volgens de respondenten zelf aan? Na het analyseren van de interviews zijn de verschillende profielen gerapporteerd in het hoofdstuk Resultaten.

Volgend op de samenstelling van profielen is er gekeken of er verbanden gelegd kunnen worden tussen de verschillende profielen. Zo is nagegaan of respondenten die bijvoorbeeld een ‘positief sociaal welbevinden’ rapporteren vooral integreren, assimileren of segregeren in de onderscheiden domeinen (sociaal, cultureel, psychologisch). En of respondenten ‘met een baan’ vooral integreren, assimileren of segregeren in de onderscheiden domeinen. Deze relaties zijn eveneens beschreven in het hoofdstuk Resultaten. Hieronder volgt als voorbeeld een visuele weergave van respondenten die een baan hebben, hun gehanteerde acculturatiestrategieën en hun welbevinden. Het is interessant om te bekijken welke acculturatiestrategieën de respondenten die een baan hebben hanteren en hoe hun sociaal welbevinden is. Hiermee kunnen verbanden aangegeven worden. De andere gevonden relaties zijn terug te zien in de bijlage (Appendix 2).

Acculturatiestrategieën en het welbevinden van respondenten met baan

Nodes compared by number of items coded

Verder is tijdens het analyseren van de gegevens kritisch gekeken naar de pasvorm van Berry’s acculturatiemodel voor hervestigde vluchtelingen. Of en waar mogelijk aanpassingen aan Berry’s model wenselijk zijn.

De interviews zijn niet opgenomen met een voice recorder. Dit heeft te maken met het feit dat vluchtelingen en tolken hier soms wantrouwend tegenover staan. Ze hebben vaak traumatische ervaringen gehad en zijn (soms) bang om teruggestuurd te worden. Er is gekozen om de interviews zonder voice recorder te laten plaatsvinden zodat ze zich veilig voelen om alles eerlijk te kunnen vertellen. Tijdens de interviews zijn uitgebreid aantekeningen gemaakt aan de hand van het

vragenlijst protocol en deze aantekeningen zijn direct na het interview uitgewerkt in een samenvattende tekst van elk interview. Deze samenvattingen zijn vervolgens verwerkt in NVivo.

3.2.1 Vragenlijst

De vragen over het welbevinden van de respondent en over de economische positie zijn door middel van gesloten vragen gesteld. De acculturatiestrategieën zijn onderzocht door het stellen van open vragen. Deze open vragen gaan over identificatie, culturele waardes en het sociale netwerk van de hervestigde vluchtelingen.

Sociaal welbevinden gaat over het hebben van vrienden, een sociaal netwerk, verbondenheid met de samenleving en gezondheid. Het meten van het sociaal welbevinden van vluchtelingen betreft de registratie van een waardeoordeel. Namelijk, hoe vluchtelingen hun eigen welbevinden waarderen. Daarentegen wordt de economische positie gemeten met meer objectieve indicatoren, bijvoorbeeld het volgen/afroeden van onderwijs, werkniveau, beroep, enz.

Het welbevinden van de respondent wordt bepaald aan de hand van verschillende vragen en stellingen. Onder het welbevinden wordt het psychologisch welbevinden, het fysieke welbevinden, het waardeoordeel over het leven in Nederland en het waardeoordeel over vrienden en familie verstaan. Het psychologisch welbevinden is gemeten aan de hand van scores op zeven stellingen. De stellingen zijn gebaseerd op bestaande studies naar psychologisch welzijn. De studies van Ryan (2001) en Ryff (1989) zijn hiervoor gebruikt. Het fysieke welbevinden wordt gemeten door te vragen naar de gezondheid van de respondent. Verder zijn er open vragen gesteld die gaan over hoe de respondenten het leven in Nederland ervaren in vergelijking met landen waar ze ook gewoond hebben. Ook worden er vragen gesteld of ze genoeg vrienden en familie om zich heen hebben.

Vragen over hun economische positie gaan over werk, scholing en uitkeringen. Deze vragen zijn gebaseerd op de vragen die terugkomen bij SING (Survey integratie nieuwe groepen). De SING vragenlijst is speciaal ontworpen voor vluchtelingen en asielzoekers en is gebruikt voor onderzoek bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

De vragen over de sociale, culturele en psychologische domeinen zijn als open vragen gesteld en zijn een operationalisering van de drie dimensies van integratie die Verkuyten (2004) onderscheidt. Concreet zijn hiertoe de volgende vragen aan de respondenten voorgelegd:

Sociaal Domein

- De volgende vraag gaat over hoeveel contact u, jaarlijks, maandelijks, wekelijks of dagelijks heeft met familieleden en vrienden. <?> gaat over herkomstland.

Type contact	Aantal (schatting)
<u>IN NEDERLAND</u>	
Familie
Nederlandse vrienden
<?> vrienden
Vrienden van andere etnische groepen dan <?> en Nederlandse
<u>BUITEN NEDERLAND</u>	
Familie
Vrienden

- Wat is de verhouding tussen uw Nederlandse vrienden en <?> vrienden en vrienden uit andere bevolkingsgroepen? En bent u hier tevreden mee? Zou u meer/mindercontact willen hebben met een bepaalde (etnische) groep?

- Met wie brengt u uw vrije tijd door? (doorvragen naar etnische achtergrond)

Cultureel Domein

- Wat verstaat u onder typische Nederlandse gebruiken (normen en waarden)?
- Welke Nederlandse gebruiken past u toe? En waarom?
- En welke niet? En waarom?
- Hecht u waarde aan deze gebruiken? Waarom wel/niet?
- Met welke etnische groep voelt u zich verbonden?

Over deze etnische groep de volgende vragen stellen:

- Wat verstaat u onder typische gebruiken (normen en waarden)?
- Welke gebruiken past u toe van? En waarom?
- En welke niet? En waarom?
- Hecht u waarde aan deze gebruiken? Waarom wel/niet?

Psychologisch Domein

- Hoe vaak ziet of noemt u zichzelf een <?>?
- Hoe komt het dat u uzelf (altijd/vaak/weinig/nooit) als een <?> ziet/voelt?
- Wanneer ziet/voelt u uzelf wel als een <?> en wanneer niet?

- Hoe vaak ziet of noemt u zichzelf een Nederlander?
- Hoe komt het dat u uzelf als een Nederlander ziet/voelt?
- Wanneer ziet/voelt u uzelf als een Nederlander? En wanneer niet?

- Hoe vaak ziet of noemt u uzelf een vluchteling?
- Hoe komt het dat u uzelf als een vluchteling ziet/voelt?
- Wanneer ziet/voelt u uzelf als een vluchteling? En wanneer niet?

In de bijlage is de vragenlijst toegevoegd met alle vragen die betrekking hebben op dit onderzoek (Appendix 1).

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken. Eerst worden de profielen geschetst van respondenten die eenzelfde acculturatiestrategie hanteren. Daarna komen de profielen van respondenten aan bod met betrekking tot het sociale welbevinden en economische positie. Vervolgens worden er verbanden gelegd tussen de acculturatie strategieën van de respondenten en hun sociaal welbevinden en economische positie. Tot slot worden de implicaties van de resultaten voor de acculturatie theorie van Berry (2005) besproken.

Een belangrijk resultaat van de analyse is dat de respondenten niet allemaal in een profiel te plaatsten zijn. Het is, zo blijkt uit de interview data niet altijd eenduidig vast te stellen in welk profiel een respondent thuis hoort. Daarom is er ook een profiel: ‘acculturatiestrategie niet eenduidig’ toegevoegd aan de analyse.

4.1 Profiel acculturatiestrategieën

In deze paragraaf worden de verschillende acculturatiestrategieën die de vluchtelingen hanteren besproken per domein: sociaal, cultureel, psychologisch. Sommige vluchtelingen hanteren in een domein geen eenduidige acculturatie. Hieronder de verschillende profielen.

Sociaal domein:

- Sociale integratie
- Sociale segregatie
- Sociale assimilatie
- Sociale acculturatie niet eenduidig

Psychologisch domein :

- Psychologische integratie
- Psychologische segregatie
- Psychologische assimilatie
- Psychologische acculturatie niet eenduidig
- Psychologische marginalisatie

Cultureel domein :

- Culturele integratie
- Culturele segregatie
- Culturele assimilatie
- Culturele acculturatie niet eenduidig

In de grafiek hieronder staat een visuele weergave van de verschillende profielen. Hoe vaker een profiel gecodeerd is, hoe groter het vak.

Acculturatiestrategieën die de respondenten hanteren per domein

Eerst wordt het Sociale domein onder de loep genomen, bestaande uit: sociale integratie, sociale segregatie, sociale assimilatie en sociale acculturatie niet eenduidig.

4.1.1 Sociale integratie

Uit de interviews komt naar voren dat de respondenten die op sociaal gebied integreren er belang aan hechten om in contact te komen met Nederlanders en het tevens belangrijk vinden om contacten te onderhouden met leden van hun eigen etnische groep. Zo geven meerdere respondenten aan dat ze het belangrijk vinden om met mensen uit beide groepen om te gaan. Ook geven respondenten aan die op sociaal gebied integreren dat het ze niet uitmaakt waar een vriend vandaan komt. Zo vertelt een respondent: *'Een vriend is een vriend en de nationaliteit is dan niet belangrijk.'*

4.1.2 Sociale segregatie

Uit de gesprekken worden redenen genoemd waarom respondenten geen Nederlandse vrienden hebben. Zo vertellen respondenten een grote taalbarrière te ervaren, waardoor het voor hen bijna onmogelijk wordt om Nederlandse vrienden te maken. Anderen geven aan dat ze in hun dagelijks leven nauwelijks Nederlanders tegen komen en dat hierdoor ook geen contacten met Nederlanders ontstaan. Zo vertelt een respondent: *'Ik kom ze eigenlijk ook niet echt tegen, ik heb geen school en geen werk.'* Tevens geven respondenten aan dat ze Nederlanders over het algemeen afstandelijk vinden in de omgang en dat ze zich vaak door hen gediscrimineerd voelen. Ze vinden Nederlanders niet bijzonder uitnodigend of gastvrij.

4.1.3 Sociale assimilatie

Het is moeilijk om een profiel te schetsen van de respondenten die alleen contacten met Nederlanders onderhouden omdat er maar twee respondenten uit dit onderzoek tot deze categorie behoren.

Een respondent lijkt sociaal geassimileerd te zijn uit gemakzucht: *'Ik ga alleen met Nederlanders om, deze wonen in de buurt.'* De andere respondent heeft bewust de keuze gemaakt om geen contact te zoeken met Arabische mensen: *'Niet iedereen accepteert hoe je bent, ik ben blij met deze vrijheid. Sommige mensen blijven hetzelfde en veranderen niet. Arabische mensen oordelen en daar heb ik geen zin in. Ik vind het ook wel fijn dat ik alleen maar Nederlandse vrienden heb, dit maakt het duidelijk en comfortabel.'*

4.1.4 Sociale acculturatie niet eenduidig

Drie respondenten konden niet gemakkelijk in een profiel geplaatst worden. Zo was het voor twee respondenten onduidelijk of ze marginaliseerden of segregeerden op sociaal gebied. De respondenten zaten tussen deze twee profielen in. Zo heeft één respondent een handicap. Hierdoor gaat hij alleen met zijn gezin om en met een buurman. De andere respondent geeft aan dat hij geen mensen opzoekt. In zijn vrije tijd werkt hij in de tuin en speelt hij met zijn zootje.

Een andere respondent die niet duidelijk in een profiel past zegt het volgende: *'Ik heb nul Nederlandse vrienden, in mijn vrije tijd bezoek ik mijn familie en spreek ik met vrienden af die uit Cambodja komen. Mijn man is Nederlands.'* Wanneer een respondent aangeeft nul Nederlandse vrienden te hebben en wel vrienden van de eigen etnische groep dan segregiert de respondent. Maar in dit geval is haar man van Nederlandse afkomst, hetgeen een indicator

is voor sociale integratie. Hierdoor is het lastig vast te stellen of deze respondent op sociaal gebied segregereert of integreert.

Er zijn ook verschillende profielen die onder het Culturele domein vallen: culturele integratie, culturele segregatie, culturele assimilatie en culturele acculturatie niet eenduidig. Hieronder de verschillende profielen.

4.1.5 Culturele integratie

Respondenten die op cultureel gebied integreren bereiden vaak Nederlandse maaltijden, maar eten ook waarmee ze vertrouwd zijn. Ze vieren tradities van meerdere culturen en hechten waarde aan beide culturen. Zo vertelt een respondent: *'Ik zoek een middenweg tussen de Nederlandse cultuur en mijn eigen cultuur. Ik wil de goede dingen uit mijn eigen cultuur meenemen en mij ook aanpassen aan de Nederlandse cultuur.'*

Wat opvalt aan deze groep is dat er een verschil te constateren is tussen wat ze van Nederland overnemen en wat ze vanuit hun cultuur behouden. Zo valt op dat de respondenten die op cultureel gebied integreren vooral regels en gebruiken vanuit Nederland overnemen zoals: afspraken maken, een agenda hebben, op tijd komen, één koekje bij de thee neerleggen, fietsen, direct zijn en kinderen op tijd naar bed brengen. Wat ze vanuit hun cultuur behouden lijkt dieper te gaan. Zo komen verschillende waarden naar boven die de respondenten toepassen vanuit hun cultuur: een goede familieband behouden, gastvrij zijn, respect tonen voor ouderen, beleefdheid en elkaar helpen door dingen te delen. Het lijkt erop dat respondenten die op cultureel gebied integreren vooral Nederlandse regels en gebruiken overnemen en de waarden behouden vanuit de eigen cultuur.

4.1.6 Culturele segregatie

De respondenten die op cultureel gebied segregeren geven aan zich verbonden te voelen met de cultuur uit hun herkomstland en weinig op te hebben met de Nederlandse gebruiken en culturele gewoontes. Deze respondenten moeten het meeste wennen aan de verschillende culturele gebruiken van Nederland. De respondenten geven verschillende redenen aan waar ze aan moeten wennen, zoals: buiten gaan zonnen, open zijn over seksualiteit, het 'direct zijn' van Nederlanders en niet als maagd het huwelijk in gaan. Ze passen vaak bijna alles nog toe van hun eigen cultuur.

4.1.7 Culturele assimilatie

De respondenten die op cultureel gebied geassimileerd zijn gaan geheel op in de Nederlandse cultuur en gebruiken. Deze respondenten kiezen er bewust voor om hun cultuur achter zich te laten. Zo geven meerdere respondenten aan niet meer te willen denken aan hun cultuur in het herkomstland en vluchtland. Ze hebben deze tijd achter zich gelaten. Ook zegt een respondent: *'Ik hecht alleen waarde aan de Nederlandse gebruiken omdat dit het leven voor mij makkelijker maakt.'*

4.1.8 Culturele acculturatie niet eenduidig

Van een grote groep respondenten is het niet eenduidig te stellen of ze op cultureel gebied integreren of assimileren. Ze vertelt een respondent: *'Het liefst neem ik van de tijd uit Nepal en Bhutan niks mee'* en vervolgens: *'Ik vier Nederlandse en Bhutanese feestdagen, voor de kinderen.'* Een andere respondent vertelt: *'Ik gedraag me in Nederland volgens de Nederlandse cultuur'* en vervolgens: *'Ik mis soms de tradities en gebruiken die ik met mijn familie deelde, want hier in Nederland snappen mensen dat niet. Ik vind het jammer dat de*

familierelaties niet zo goed zijn in Nederland. Ook vind ik het niet goed dat hier ouderen naar een bejaardentehuis worden gebracht, want je zou voor je familie moeten zorgen.'

Wat de respondenten zeggen en wat ze doen/voelen verschilt. Hierdoor vallen de respondenten deels onder het profiel culturele integratie en deels onder het profiel culturele assimilatie.

Tot slot is het nog van belang om te bekijken wat voor acculturatieprofielen er zijn wat betreft de identificatie, bestaande uit: psychologische integratie, psychologische segregatie, psychologische assimilatie, psychologische marginalisatie en psychologische acculturatie niet eenduidig.

Uit de gesprekken kwam naar voren dat aanzienlijk veel respondenten zich niet identificeren met hun herkomstland. Ze identificeren zich met hun vluchtland of met een grotere etnische groep. Zo identificeren respondenten die oorspronkelijk uit Bhutan komen zich met Nepal. Deze respondenten hebben langer in Nepal gewoond dan in Bhutan en spreken dezelfde taal. Ook identificeren respondenten zich met grotere etnische groepen. Bijvoorbeeld met Tamils, Midden Afrika, de Arabische cultuur of met de Protestantse kerk.

4.1.9 Psychologische integratie

De respondenten die psychologisch geïntegreerd zijn identificeren zichzelf als Nederlander en met het land van herkomst/ hun vluchtland of met een grotere etnische groep. De volgende respondent is psychologisch geïntegreerd: *'Ik noem mijzelf zowel vaak een Nederlander als een Cambodjaan. Op werk voel ik mij vooral Cambodjaans, voor de rest voel ik mij meer Nederlander. Ik voel mijzelf vaak een Nederlander omdat ik de taal goed kan, ook neem ik hier veel gedrag van over en heb ik een Nederlands paspoort. Ik voel mij ook nog een Cambodjaan omdat ik de Cambodjaanse cultuur aanhang.'*

Het valt op dat de taal als belangrijke factor wordt gezien waarom een respondent zich identificeert met een land. Verder noemen respondenten verschillende redenen waarom ze zich identificeren met Nederland, zoals: het passen in de Nederlandse samenleving, het hebben van een Nederlands paspoort en het hebben van school/werk hier. Ook geven respondenten aan dat ze zich identificeren met het herkomstland door de cultuur, door familieleden, door uiterlijke kenmerken en door de taal.

4.1.10 Psychologische segregatie

Uit de gesprekken komt naar voren dat respondenten die zich alleen nog identificeren met hun herkomstland of vluchtland dit te maken heeft met de taal. Ze beheersen het Nederlandse niet goed en spreken wel nog de taal van hun herkomstland. Een respondent aan het woord: *'Als ik beter Nederlands zou spreken zou ik mij waarschijnlijk ook meer Nederlands voelen'*. Ook identificeert een deel zich niet als Nederlander omdat deze respondenten nog niet het Nederlands paspoort bezitten.

4.1.11 Psychologische assimilatie

De respondenten die op psychologisch gebied assimileren geven aan zich verbonden te voelen met Nederland door verschillende redenen: door het hebben van een Nederlands paspoort, door het hebben van een Nederlandse vriend, door het opgaan in de Nederlandse normen en waarden en doordat kinderen hier opgroeien.

4.1.12 Psychologische acculturatie niet eenduidig

Van respondenten waarvan de psychologische acculturatie niet duidelijk is komt dit vooral doordat ze zich identificeren als Nederlander en heel soms nog met hun herkomstland. Een

respondent aan het woord: *'Ik zie mezelf als Nederlander maar heel soms voel ik mij Ethiopiër wanneer ik bij mijn ouders thuis ben.'* Deze respondenten voelen zich over het algemeen verbonden met één cultuur, maar met bepaalde mensen om zich heen of op bepaalde plekken voelen ze zich toch ook verbonden met een andere cultuur.

4.1.13 Psychologische marginalisatie

Er kan geen profiel geschetst worden van respondenten die op psychologisch gebied marginaliseren omdat er in dit onderzoek maar één respondent is die marginaliseert in dit domein. Deze respondent voelt zich niet geaccepteerd in de Nederlandse samenleving door discriminatie. Als Christen in Irak werd hij ook gediscrimineerd. Hierdoor identificeert hij zichzelf niet als Nederlander en niet als Irakees.

4.2 Profiel sociaal welbevinden

In deze paragraaf worden de profielen met betrekking tot het sociaal welbevinden uiteen gezet. Eerst wordt er een profiel geschetst van hervestigde vluchtelingen die rapporteren een negatief welbevinden te ondervinden. Daarna komen hervestigde vluchtelingen aan bod die een positief welbevinden rapporteren. Tot slot wordt er een profiel geschetst van respondenten wier antwoorden neutraal zijn.

4.2.1 Negatief welbevinden

Wanneer er gekeken wordt naar het profiel van respondenten met een negatief welbevinden dan komen er vijf thema's naar voren waardoor de respondenten zich niet goed voelen. Deze zijn: 1) Ze voelen zich niet thuis in Nederland 2) Ze hebben geen of weinig familie in Nederland wonen 3) Ze voelen zich niet gezond 4) Ze ervaren een taalbarrière en 5) Ze missen het hebben van werk. Hieronder worden deze vijf punten nader uitgelegd.

1) Ze voelen zich niet thuis in Nederland

Een overkoepelend en terugkerend thema van de respondenten die vertellen niet gelukkig te zijn is het niet thuis voelen in Nederland vanwege een lagere levensstandaard in Nederland in vergelijking met hun land van herkomst of vluchtland. Ze geven hun leven in Nederland een onvoldoende. Er is een groot deel wat terug zou gaan naar hun herkomstland wanneer de situatie in hun herkomstland verbetert, ook zou een deel naar een ander land willen migreren.

2) Ze hebben geen of weinig familie in Nederland wonen

Het gaat voornamelijk niet goed met deze respondenten omdat ze hun familie missen. Ook dit is een terugkerend thema in de gesprekken met de respondenten. Een respondent zegt hierover: *'Ik ben niet tevreden over mijn leven. Ik had in Irak een goed leven met familie en vrienden om mij heen en ik had een fantastische baan. Ik ben alleen en mis mijn familie.'*

Alle respondenten die rapporteren niet gelukkig te zijn geven aan dat ze veel familie in het buitenland hebben wonen. Ook is een deel van de respondenten alleen naar Nederland gekomen zonder een ander familielid. De andere respondenten hebben wel een paar familieleden in Nederland, maar geven aan dat ze niet het gevoel hebben dat ze genoeg familie om zich heen hebben.

3) Ze voelen zich niet gezond

Het zich niet gezond voelen is ook een terugkerend thema bij respondenten die aangeven niet gelukkig te zijn, ze ervaren stress. Vaak zijn deze klachten in een adem genoemd met het niet

kunnen vinden van werk of vanwege afwezigheid van familie die als een steun wordt ervaren. Zo vertelt een respondent: *'Ik heb stress omdat ik mijn vrouw en twee kinderen al negen jaar probeer naar Nederland te halen maar het lukt niet. Zij denken dat ik mijn best niet genoeg doe om ze naar Nederland te halen. Ik ben gezond maar ik heb de laatste vier jaar last van stress omdat mijn familie zo ver weg zit. Dit doet pijn rondom mijn hart, ik heb veel verdriet en voel mij gespannen.'* Een andere respondent vertelt: *'Ik ben niet gelukkig, dit komt met name omdat ik wil werken. Hier in Nederland blijven wij gehandicapt, hierdoor krijgen wij gezondheidsproblemen en raken wij in een depressie.'* en vervolgens: *'Ik heb last van een hoge bloeddruk, ik denk dat dit komt door de stress.'*

4) Ze ervaren een taalbarrière

De taalbarrière wordt door sommigen aangemerkt als groot probleem. Hierdoor kunnen ze hun ideeën niet uitdrukken of kenbaar maken. Ook is het moeilijk contact te leggen met Nederlanders, evenals het vinden van werk.

5) Ze missen het hebben van werk

Veel respondenten die rapporteren ongelukkig zijn, zeggen dat dit komt doordat ze geen baan hebben. En wel heel graag willen werken. Een respondent vertelt over zijn gevoelens: *'Het voelt alsnog alsof wij in een vluchtelingenkamp wonen, i.p.v. rijst krijgen wij hier een uitkering. Het huis is hier beter dan in het vluchtelingenkamp, maar ik had daar geen kans om te werken en hier ook niet. Ik ben hier net zo afhankelijk als in het vluchtelingenkamp.'*

4.2.2 Positief welbevinden

De respondenten die vertellen gelukkig te zijn voelen zich over het algemeen thuis in Nederland en willen graag in Nederland blijven wonen. Ze geven meestal het leven in Nederland een hoger cijfer dan hun leven in hun land van herkomst of vluchtland. Hun geluksgevoel is erop vooruit gegaan. Een respondent vertelt: *'Het leven in Nederland geef ik een tien: ik heb innerlijke vrede, het is veilig hier, ik leef onder goede omstandigheden.'*

Van respondenten die gelukkig zijn is hun oordeel over het herkomstland en vluchtland in het algemeen lager dan hun oordeel over hun leven in Nederland. Ze proberen zich aan te passen in Nederland omdat ze hier wonen en ook blij zijn dat ze hier wonen. Ze voelen zich thuis in Nederland en hebben het gevoel dat ze in de Nederlandse samenleving passen. En ze voelen zich over het algemeen gezond.

4.2.3 Zowel positief als negatief

Er zijn respondenten waarvan een neutraal welbevinden is gerapporteerd of waarbij de respondenten tegenstrijdige antwoorden geven op de vragen die gaan over hun welbevinden. Zo vertellen respondenten dat ze plezier beleven in het leven doordat de veiligheid van hun kinderen gewaarborgd is. En alleen gelukkig zijn met het leven voor hun kinderen. Maar niet dat ze zelf gelukkig zijn. Een andere respondent is deels ongelukkig en deels gelukkig. Hij studeert hier, heeft vrienden om zich heen en doet vrijwilligerswerk. Maar hij heeft ook heimwee naar zijn familie en naar zijn vriendin, die wonen niet in Nederland.

4.3 Profiel economische positie

De interviewdata laten drie profielen zien in relatie tot de economische positie van respondenten: 1) respondenten die geen baan hebben maar wel opzoek zijn naar werk 2) respondenten die geen baan hebben en ook niet opzoek zijn naar werk (inclusief studenten) 3) respondenten die een baan hebben.

4.3.1 Geen baan maar wel opzoek naar werk

Sommige respondenten die geen baan hebben geven aan wel heel graag een baan te willen. Ze vinden het erg dat ze een uitkering krijgen en willen zelf voor hun geld zorgen. Zo zegt een respondent: *'Ik ben jong, ik heb veel ervaring en veel gewerkt. Maar ik zit thuis.'* En vervolgens: *'Het lijkt alsof ik word tegengewerkt, zo had ik het idee om spulletjes uit Nepal op de markt te verkopen, maar ik heb hier geen vergunning voor. Ik ben al heel lang bezig om een vergunning te krijgen maar ik krijg het maar niet.'*

Tijdens de gesprekken komt frustratie naar boven bij respondenten die naar hun idee alles eraan doen om een baan te krijgen, maar dat er maar niet in slagen werk te vinden.

4.3.2 Geen baan en ook niet opzoek (inclusief studenten)

Niet iedereen is opzoek naar een baan, voornamelijk vrouwelijke respondenten willen soms geen baan omdat ze een dagtaak hebben aan het verzorgen van kinderen. En ook het huishouden wordt genoemd als reden om niet een baan te nemen. Ook is een groot deel van de respondenten niet opzoek naar een baan omdat ze studeren of volgend studiejaar beginnen met een studie.

4.3.3 Met baan

De respondenten die een baan hebben willen in Nederland blijven wonen en voelen zich thuis in Nederland. Het merendeel van de respondenten met baan geeft voorts aan dat hun levenswaardering in Nederland omhoog is gegaan in vergelijking met hun levenswaardering in het herkomstland of vluchtland. Een respondent die een baan heeft, verwoordt dit gevoel als volgt: *'Ik voel me thuis in Nederland. Ik geef het leven hier een tien. Ik ondervind geen uitsluiting, ik verdien mijn eigen salaris en er geldt hier gelijkheid en vrijheid.'*

Opvallend is dat alle respondenten die een baan hebben tevens aangeven dat zij het belangrijk vinden om contact met Nederlanders te hebben en om de Nederlandse taal te beheersen. Het merendeel van de respondenten met een baan geeft aan nooit discriminatie te ervaren. Ze voelen zich geaccepteerd en (deels) gelukkig.

Een belangrijke bevinding is dat alle respondenten met baan ook activiteiten naast hun werk doen. Ze zijn actief op zoek naar sturing in hun leven. De meesten sporten naast hun baan. Maar er zijn ook respondenten die vrijwilligerswerk doen, naar buurtverenigingen gaan of aangesloten zijn bij een organisatie voor geloof en religie. Ze zijn ondernemend. Dit is in het algemeen een verschil met mensen zonder baan, zij hebben minder nevenactiviteiten naast hun dagelijkse bezigheden.

4.4 Acculturatiestrategieën en sociaal welbevinden

Er zijn verbanden tussen de acculturatiestrategieën die de respondenten hanteren en hun sociaal welbevinden en economische positie. Zo is er een verband tussen respondenten die segregeren en die rapporteren ongelukkig te zijn. Vooral de respondenten die op sociaal gebied segregeren geven aan ongelukkig te zijn. Daar staat tegenover dat respondenten die integreren, wederom vooral op sociaal gebied, aangeven gelukkig te zijn. Op cultureel gebied integreren en assimileren de respondenten die gelukkig zijn. Respondenten die in de tussencategorie zitten, die aangeven gelukkig noch ongelukkig te zijn, hanteren veelal een integratie of assimilatie strategie op cultureel gebied. Op psychologisch gebied segregeren ze voornamelijk.

4.4.1 Segregatie en zich ongelukkig voelen

De respondenten die op sociaal gebied segregeren hebben uitsluitend contact met mensen uit hun herkomstland. Ze geven verschillende redenen voor het feit dat ze geen Nederlandse vrienden hebben. De meest genoemde reden is dat ze Nederlanders afstandelijk in de omgang vinden. Een respondent vertelt hierover: *‘Als je iemand niet kent dan zeg je niks tegen elkaar. Er is veel minder contact in Nederland, ook bijvoorbeeld met de burens.’* Een andere respondent zegt: *‘Nederlanders zijn niet happig op het delen van dingen, ze houden afstand en vertrouwen iemand niet meteen. Er is afstand in Nederland. Ik ken mijn burens niet eens, in Sudan ken je zeker je burens.’* De respondenten geven aan dat ze dit jammer vinden.

Ook komt uit de interviews vaak naar voren dat de respondenten gewend zijn om met veel mensen gezamenlijk te eten tijdens het avondeten en dat mensen vrijelijk kunnen aanschuiven zonder vooraf een afspraak te maken. De respondenten geven aan dat het voor hen sowieso nieuw is om bijvoorbeeld eetafspraken te maken. Een respondent vertelt: *‘Ik kook nog steeds eten voor twee personen te veel, dit ben ik gewend uit mijn cultuur.’* De respondenten die niet gelukkig zijn geven aan met dit soort culturele verschillen moeite te hebben. Ze missen gastvrijheid in Nederland. De respondenten moeten wennen aan de afstand die Nederlanders bewaren in de dagelijkse omgang met elkaar. Ook geven deze respondenten allen aan dat ze gediscrimineerd worden, het merendeel zegt af en toe gediscrimineerd te worden, maar er zijn ook respondenten die ongelukkig zijn en zeggen vaak gediscrimineerd zijn. Ze hebben voornamelijk het gevoel dat ze gediscrimineerd worden vanwege hun etnische afkomst. Ze voelen zich niet thuis in Nederland en enkelen geven aan te denken om naar een ander land te verhuizen.

4.4.5 Assimileren/integreren en gelukkig voelen

De respondenten die gelukkig zijn integreren of assimileren voornamelijk op cultureel en sociaal gebied. De respondenten die gelukkig zijn geven aan over het algemeen minder discriminatie te ervaren. De respondenten voelen zich thuis in Nederland en in de Nederlandse samenleving. Ze geven aan dat ze hier willen blijven wonen. Dit is een stimulans om Nederlandse gebruiken over te nemen en om meer in contact te komen met Nederlanders. Ze geven aan dat ze er belang aan hechten om met Nederlanders in contact te komen.

4.5 Acculturatiestrategieën en economische positie

Er zijn op grond van de interviewdata eveneens patronen te onderscheiden tussen de acculturatiestrategieën die de respondenten hanteren en hun economische positie. Op sociaal gebied zijn alle respondenten met een baan geïntegreerd. Cultureel zijn deze respondenten geïntegreerd of geassimileerd. Ze hechten belang aan de contacten met Nederlanders en onderhouden tevens contacten met personen uit hun herkomstland. De banen die de respondenten hebben zijn van een lage sociaaleconomische status. Het betreft veelal banen als schoonmaker, inpakker en het sorteren van post. Ook de respondenten die opzoek zijn naar een baan zijn op sociaal en op cultureel gebied geïntegreerd. Ze identificeren zichzelf vooral nog met hun herkomstland. Op sociaal gebied segregeren voornamelijk de respondenten die geen baan hebben en die evenmin opzoek zijn naar een baan. Dit komt voornamelijk omdat ze niet in contact komen met Nederlanders. Op cultureel en psychologisch gebied zijn de respondenten niet eenduidig; ze integreren, assimileren en segregeren. De respondenten die op dit moment studeren of gaan studeren zijn voornamelijk sociaal geïntegreerd en op cultureel gebied geïntegreerd en geassimileerd.

Conclusie

Geconcludeerd wordt dat er verbanden zijn tussen sociale segregatie en een negatief sociaal welbevinden. En tussen sociale segregatie en respondenten die geen baan hebben en ook niet opzoek zijn (exclusief studenten). Er zijn verbanden tussen respondenten die geen contacten onderhouden met Nederlanders en die aangeven ongelukkig te zijn. En respondenten die geen contacten onderhouden met Nederlanders en die niet opzoek zijn naar een baan. Verder hebben we gezien dat de respondenten die aangeven gelukkig te zijn voornamelijk op sociaal gebied integreren en op cultureel gebied integreren of assimileren. Hetzelfde geldt voor respondenten met een baan, of respondenten die studeren of gaan studeren

De respondenten met baan rapporteren het gelukkigst te zijn. Dit is een belangrijke bevinding. Voornamelijk respondenten die geen werk hebben rapporteren (deels) ongelukkig te zijn. De respondenten die ongelukkig zijn en die opzoek zijn naar werk rapporteren dat dit komt doordat ze geen werk hebben en deels door familie die ze missen. Het hebben van een baan lijkt een sterke indicator voor gerapporteerd geluksgevoel.

4.6 Implicaties acculturatiemodel Berry

Uit dit onderzoek komt naar voren dat het belangrijk is om individuele verschillen tussen respondenten mee te nemen in de acculturatie strategieën die zij hanteren. En er zijn verschillen geconstateerd wat betreft de sociale, culturele en psychologische domeinen van respondenten, deze zijn niet altijd eenduidig per respondent. Deze bevindingen worden hier dieper uitgelicht.

4.6.1 Individuele verschillen

Uit de interviews blijkt dat individuele verschillen van respondenten invloed hebben op de acculturatiestrategieën die zij hanteren, deels ook per dimensie van acculturatie. Het taalniveau blijkt een rol te spelen in de acculturatie. Andere factoren die de acculturatie preferenties van migranten beïnvloeden zijn: of men een opleiding in Nederland succesvol volgt dan wel heeft afgerond, de wijze waarop de hervestigde vluchteling geselecteerd is om naar Nederland te kunnen komen en als laatste, het aantal jaren dat de vluchteling in Nederland woont.

1) Taalniveau

De respondenten die de Nederlandse taal beheersen hebben meer contacten met Nederlanders. Ze kiezen makkelijker voor integratie en assimilatie als acculturatie strategie op sociaal en psychologisch gebied.

2) Opleiding in Nederland

Alle geïnterviewde respondenten die een opleiding in Nederland volgen integreren op sociaal gebied. Niet onbelangrijk te vermelden is dat al deze respondent de Nederlandse taal ook goed machtig zijn.

3) Manier van selectie

Uit dit onderzoek komt naar voren dat wanneer een respondent met een groep geselecteerd wordt, de meesten van hen integreren op sociaal gebied. Op cultureel gebied integreren en assimileren de respondenten die met een groep zijn geselecteerd voornamelijk. Voor deze steekproef geldt dat respondenten die individueel zijn geselecteerd eerder segregeren op sociaal gebied dan respondenten die via een selectiemissie met een groep naar Nederland zijn gehaald. Op psychologisch gebied segregeren de meeste respondenten, onafhankelijk van de wijze van selectie. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de respondenten die via een

selectieemissie worden geselecteerd drie culturele oriëntatietrainingen volgen over Nederland in het vluchtland en individueel geselecteerde vluchtelingen niet. In deze culturele oriëntatietrainingen leren de vluchtelingen over Nederlandse waarden, normen, gebruiken en maken een begin gemaakt met het leren van de Nederlandse taal. Over het algemeen worden deze culturele oriëntatietrainingen goed beoordeeld en vertellen de respondenten dat deze trainingen helpen om de Nederlandse taal te leren en een gevoel te krijgen bij de Nederlandse samenleving. De respondenten die geselecteerd zijn via een selectieemissie lijken daarmee een duw te krijgen richting integratie op sociaal en cultureel gebied als geprefereerde acculturatiestrategie.

4) Aantal jaren in Nederland

Tijdens de analyse van de gegevens valt op dat de respondenten die al langer in Nederland wonen vaker integreren of assimileren op cultureel gebied dan respondenten die korter in Nederland wonen. De respondenten die tussen de 5-9 jaar in Nederland wonen integreren of assimileren allemaal op cultureel gebied. Terwijl de respondenten die korter dan 5 jaar in Nederland wonen ook nog segregeren op cultureel gebied. De identificatie met het herkomstland en/of met Nederland maakt voor het aantal jaren niet uit. Op sociaal gebied integreren de meesten, onafhankelijk van het aantal jaar in Nederland. Wel valt op dat de hervestigde vluchtelingen die korter dan 5 jaar in Nederland wonen ook nog vaak segregeren op sociaal gebied, respondenten die al 5 jaar of langer in Nederland wonen segregeren amper meer op sociaal gebied.

4.6.2 Domeinen van acculturatie

Het onderscheid dat we van Verkuyten (2014) hebben overgenomen inzake het sociale, culturele en psychologische domein van acculturatie is vruchtbaar gebleken in het begrijpen van de acculturatie logica van hervestigde vluchtelingen in Nederland. Zo zijn de meeste respondenten niet eenduidig tussen deze domeinen. Hieronder een voorbeeld van een respondent die op alle drie de domeinen een andere acculturatiestrategie hanteert.

Sociale integratie

'Ik heb rond de zes Nederlandse vrienden, rond de zes Colombiaanse vrienden en rond de 10 vrienden van andere etnische groepen. Ik heb niet veel vrije tijd, ik besteed mijn vrije tijd vooral aan mijn gezin.'

Culturele assimilatie

'Ik voel me onderdeel van de Nederlandse cultuur en ik vind het belangrijk om mij aan de Nederlandse normen en waarden te houden. Ik pas veel Nederlandse gebruiken toe. Zo fiets ik, ik pas me aan aan Nederlandse etenstijden, ik eet veel Nederlands eten en ik kijk elke dag naar Goede Tijden Slechte Tijden. We leven eigenlijk al zoals Nederlanders. Ik hecht waarde aan de Nederlandse gebruiken omdat dit het leven voor mij makkelijker maakt. Ik hecht niet meer echt waarde aan de Colombiaanse gebruiken.'

Psychologische segregatie

'Ik noem mijzelf nog iedere dag een Colombiaan en geen Nederlander. Dit heeft vooral te maken met de taal.'

Rapportages als hierboven illustreren dat de alledaagse werkelijkheid van acculturatie voor hervestigde vluchtelingen complexer is dan het vierkeuze menu dat het theoretisch model van Berry biedt. Bevindingen als deze zijn een uitnodiging om het model van Berry uit te breiden en meer dynamisch te maken of te integreren met een model van domeinen van integratie,

zoals in deze studie is gedaan aan de hand van het model van Verkuyten. Verder moeten er individuele verschillen meegenomen worden tijdens het analyseren van acculturatie.

5 Conclusies, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies op de onderzoeksvraag geformuleerd. Afgesloten wordt met een discussie en een aantal aanbevelingen voor beleid, theorievorming en nader onderzoek.

5.1 Conclusies

Tijdens het analyseren van de acculturatiestrategieën profielen van de respondenten is als belangrijkste bevinding gevonden dat een aantal vluchtelingen geen eenduidige acculturatiestrategie hanteren in een specifiek domein. Zo zijn er soms verschillen tussen wat respondenten zeggen en wat ze doen of hoe zij zich voelen.

Wat identificatie betreft identificeren de respondenten zich overwegend met hun herkomstland/vluchtland of met hun herkomstland/vluchtland én met Nederland. Dit is een belangwekkend resultaat omdat Verkuyten (2014) identificatie met het herkomstland als laatste stap in het integratieproces ziet. Wat wij terugvinden is dat identificatiegedrag een sterke relatie heeft met de taal die de respondenten spreken. Zo identificeren veel respondenten zich met hun herkomstland of vluchtland als ze de Nederlandse taal niet of slecht beheersen. Spreken ze redelijk tot goed Nederlands, dan identificeren zij zich ook sterker met Nederland.

De tweede deelvraag gaat over de profielen van sociaal welbevinden en economische positie. Wat het sociaal welbevinden betreft, is er inzicht gekregen in het feit waarom sommige hervestigde vluchtelingen rapporteren ongelukkig te zijn. Deze respondenten voelen zich niet thuis in Nederland. Dit komt met name door de taalbarrière die ze ervaren, doordat ze geen werk hebben en doordat ze geen of weinig familieleden in Nederland hebben wonen. Verder voelen deze respondenten zich niet gezond en ervaren stress. De respondenten die een positief sociaal welbevinden rapporteren voelen zich thuis in Nederland en willen hier blijven wonen. Ze geven het leven in Nederland een hoger waardeoordeel dan hun leven in het herkomstland of vluchtland.

Wat economische positie betreft zijn er drie profielen belangrijk gebleken. Respondenten die geen baan hebben maar wel opzoek zijn naar werk, respondenten zonder baan en die ook niet opzoek zijn naar werk (waaronder studenten) en respondenten met een baan. De respondenten die opzoek zijn naar een baan maar dit niet kunnen vinden zijn gefrustreerd. Onder respondenten die niet opzoek zijn naar een baan vinden we voornamelijk vrouwelijke respondenten die kinderen verzorgen en thuis met het huishouden bezig zijn. Zij zoeken veelal niet actief contact met Nederlanders en komen ook maar weinig met hen in aanraking. Ook studenten zijn niet opzoek naar een baan, zij komen daarentegen wel via hun opleiding in contact met Nederlanders en vinden dit ook belangrijk. De respondenten met een baan voelen zich het gelukkigst en voelen zich ook thuis in Nederland. Ze voelen zich geaccepteerd en ervaren geen discriminatie. Ze zijn vaak ook actief in tal van nevenactiviteiten naast hun dagelijks werk.

Deelvraag drie van deze studie behandelt de vraag of de gehanteerde acculturatiestrategie van vluchtelingen een verband laat zien tot hun economische positie en sociaal welbevinden. Voornamelijk respondenten die segregeren op sociaal en psychologisch gebied rapporteren niet gelukkig te zijn. In studies van Verkuyten (2014) en Berry (2005) wordt gesteld dat integratie en segregatie de beste acculturatiestrategieën zijn voor een positief welbevinden. Assimilatie wordt geassocieerd met het ontkennen van de werkelijkheid; de complexiteit van het leven met meerdere culturen. De verwachting was dat hervestigde vluchtelingen die

assimileren een lager welbevinden zouden vertonen, maar het tegenovergestelde is vastgesteld. In dit onderzoek rapporteren hervestigde vluchtelingen die assimileren juist een positief welbevinden. Deze respondenten vinden het fijn om op te gaan in de Nederlandse cultuur en om contacten met Nederlanders te onderhouden.

De hervestigde vluchtelingen uit het onderzoek die segregeren voelen zich over het algemeen niet thuis in Nederland en missen familieleden. Ook speelt het ontbreken van werk een rol, hierdoor komen ze minder in contact met Nederlanders. Zelf geven ze aan een taalbarrière te ervaren, hetgeen ook de omgang met Nederlanders bemoeilijkt. Veel respondenten die aangeven ongelukkig te zijn ervaren tevens discriminatie. Ook vinden ze Nederlanders afstandelijk in het leggen van contacten. Ze missen de gastvrijheid en het makkelijke contact met burens en andere mensen, hetgeen ze in hun land van herkomst als bijzonder positief waarderen. Dit kan een verklaring zijn waarom de respondenten die ongelukkig zijn segregeren. De respondenten die aangeven gelukkig te zijn voelen zich thuis in Nederland en willen hier blijven wonen. Wanneer vluchtelingen assimileren of integreren op sociaal gebied laat dit een positief verband zien met het welbevinden van deze vluchtelingen. De meeste respondenten die integreren op sociaal gebied beheersen bovendien de Nederlandse taal. Hoe beter een migrant de taal spreekt, hoe meer autochtone vrienden hij of zij krijgt, zo stelt Martinović (2010). Hetgeen klaarblijkelijk evenzeer geldt voor de hervestigde vluchtelingen uit deze studie.

Verder zijn er verbanden gevonden tussen de gehanteerde acculturatiestrategie van hervestigde vluchtelingen en hun economische positie. Zo hebben alle respondenten contacten met Nederlanders die een baan hebben, ze zijn sociaal geïntegreerd. Dit is in overeenstemming met wat ook eerdere studies laten zien (Granovetter, 1974; Putnam, 2002; Burt, 1992; Tillaart et al., 2000). Het merendeel van deze respondenten met een baan geeft bovendien aan nooit discriminatie te ervaren. Ze voelen zich geaccepteerd. Dit komt overeen met onderzoek dat concludeert dat meer contact met autochtonen leidt tot minder negatieve vooroordelen en discriminatie (Martinović, 2010). Respondenten met een baan voelen zich over het algemeen gelukkig. Alle respondenten uit deze studie die een baan hebben zijn tevens ook elders in de samenleving betrokken, zij zijn actief in tal van sociale activiteiten naast hun werk. Ze zijn ondernemend en actief op zoek naar dagactiviteiten voor sturing in hun leven, ze voelen zich nuttig. Frustratie komt naar boven bij respondenten die opzoek zijn naar een baan en dit niet kunnen vinden, niettemin zijn ook zij overwegend sociaal geïntegreerd. Op sociaal gebied segregeren vooral en overwegend de respondenten die niet opzoek zijn naar een baan en die niet studeren. Respondenten die niet opzoek zijn naar een baan door studie integreren voornamelijk ook sociaal gebied.

De vierde en laatste deelvraag van deze studie betrof de vraag of het acculturatie model van Berry voldoende aansluit bij de acculturatiewerkelijkheid van hervestigde vluchtelingen. Op grond van de besproken kritiek op het acculturatiemodel van Berry hebben wij in deze studie Berry's model gecombineerd met de drie domeinen van integratie van Verkuyten (2014). Hetgeen bevraging van ervaringen met acculturatie mogelijk maakt op het sociale, culturele en psychologische domein. De interviewresultaten laten zien dat de ervaringen en gekozen acculturatiestrategie van respondenten vaak verschilt per domein waarop de acculturatie betrekking heeft. Dit resultaat pleit sterk voor aanvulling van het theoretisch model van Berry, zodat we een theorie gebruiken die de complexiteit van de acculturatiedynamiek van migranten beter kan beschrijven en de domein specifieke logica ervan beter kan helpen begrijpen.

De resultaten van deze studie laten tevens zien dat acculturatie voorkeuren en keuzes mede afhankelijk zijn van individuele verschillen tussen respondenten. In deze studie hebben we met name gekeken naar verschillen in taalniveau, gevolgde opleiding in Nederland, duur van verblijf in Nederland en de wijze waarop de vluchtelingen zijn geselecteerd (collectief of individueel). Op alle vier van deze verschillen zijn opvallende verschillen gevonden in voorkeur voor acculturatiestrategieën.

Respondenten integreren of assimileren eerder op sociaal gebied wanneer ze de Nederlandse taal beheersen. Ook is het volgen van een opleiding belangrijk voor het leren van de Nederlandse taal en voor contacten met Nederlanders. Hervestigde vluchtelingen in onze steekproef die in Nederland een opleiding volgen integreren allen op sociaal gebied.

De hervestigde vluchtelingen uit dit onderzoek die tussen de vijf tot negen jaar in Nederland wonen integreren of assimileren stuk voor stuk op cultureel gebied. Terwijl hervestigde vluchtelingen die korter dan vijf jaar in Nederland wonen ook nog segregeren op cultureel gebied. De vluchtelingen uit deze steekproef laten zien dat het aantal jaar in Nederland invloed heeft op de gehanteerde acculturatiestrategie. Stuart constateerde reeds eerder dat hoe meer jaren een immigrant in een land woont, hoe meer culturele gebruiken worden overgenomen (2010).

De manier van selectie heeft effect op de acculturatiestrategie. De hervestigde vluchtelingen uit deze steekproef integreren eerder op sociaal en cultureel gebied wanneer zij via een groep zijn geselecteerd in vergelijking met hen die individueel zijn geselecteerd. Deze hervestigde vluchtelingen geven aan dat ze door de Culturele Oriëntatie trainingen de Nederlandse samenleving hebben leren kennen en een begin hebben gemaakt met het leren van de Nederlandse taal. Hervestigde vluchtelingen die individueel naar Nederland zijn gekomen hebben deze trainingen niet gehad. Zij segregeren eerder op sociaal gebied dan hervestigde vluchtelingen die met een groep geselecteerd zijn.

5.2 Discussie

Veel studies die over acculturatiestrategieën van migranten en vluchtelingen gaan zijn kwantitatief van aard (Chrikov, 2009). Op grond van de gesprekken die in deze studie op kwalitatieve wijze, middels (half) open interviews met hervestigde vluchtelingen in Nederland zijn verricht, onderschrijf ik dat veel gewonnen kan worden met een kwalitatieve benadering van dit onderwerp. Gegeven de complexiteit van de acculturatie dynamiek en de variatie in voorkeur tussen domeinen voor een acculturatiestrategie, is mijn ervaring dat de rijkdom aan informatie en inzichten die ik heb kunnen halen uit (half) open gesprekken met respondenten, niet makkelijk achterhaald had kunnen worden met een gestandaardiseerde vragenlijst.

Zo blijkt bijvoorbeeld bij het analyseren van het ‘culturele integratie’ profiel dat er een verschil is tussen wat de hervestigde vluchtelingen overnemen vanuit de Nederlandse cultuur en wat ze behouden vanuit hun eigen cultuur. Zo worden er vooral oppervlakkige regels en gebruiken van Nederland overgenomen, maar worden dieper liggende waarden van de eigen cultuur behouden. Verder blijkt dat de hervestigde vluchtelingen uit deze steekproef zich niet altijd met hun herkomstland identificeren, terwijl dit op grond van eerdere studies wel verwacht werd. Het vluchtland of een grotere etnische groep waar de respondent zich deel van voelt wordt ook vaak genoemd.

De kracht van kwalitatief onderzoek is, dat op deze onderwerpen kon worden doorgevraagd. In deze kwalitatieve studie is niet alleen de voorkeur van respondenten voor een acculturatie strategie onderzocht, maar wellicht belangrijker nog, doorgevraagd wat de motieven achter deze voorkeuren zijn. Geconstateerd kan worden dat respondenten niet exclusief kiezen voor

een acculturatiestrategie, maar dat deze keuze per domein van acculturatie kan verschillen en tevens samenhangt met individuele verschillen. Deze gesprekken met hervestigde vluchtelingen hebben voorts belangrijke inzichten opgeleverd over hoe hun economische positie en sociaal welbevinden samenhangt met de gehanteerde acculturatiestrategieën.

Naast belangwekkende resultaten kent deze studie ook beperkingen. Een ervan betreft mogelijk de beperkte betrouwbaarheid van dit onderzoek. Zo is er gekozen om niet te werken met een voice recorder om de interviews op te nemen. Dit heeft te maken met het feit dat vluchtelingen en deels ook tolken hier soms wantrouwend tegenover stonden. Om een open en veilig gespreksklimaat te creëren zijn de interviews daarom niet op een geluidsband vastgelegd. De interviewer heeft alle antwoorden tijdens de interviews genotuleerd, hierbij geholpen door een interviewprotocol waarin antwoorden (deels) konden worden aangevinkt of ingevuld. Betrouwbaarheid is tevens bevorderd door alle interviews direct na afname uit te schrijven. Deze transcripties zijn later in de analysefase ingevoerd in Nvivo.

Daarnaast zijn 14 gesprekken met een tolk gevoerd. De gesprekken met een tolk kunnen ook zorgen voor een verminderde betrouwbaarheid. De gesprekken worden door de interviewer, via de tolk naar de respondent vertaald. Hierdoor is er meer kans op miscommunicatie tussen de drie partijen. Wanneer de respondent Nederlands praat, dus wanneer er geen tolk nodig is, gaan de gesprekken niet via een derde persoon, dit komt de betrouwbaarheid ten goede.

Wanneer een gelijkend onderzoek in de toekomst wordt uitgevoerd zou het de betrouwbaarheid ten goede komen wanneer de interviews gedaan worden door interviewers die uit het herkomstland van de respondent komen. Dan is er minder sprake van een cultuur- en taalbarrière.

Behoudens bovenstaande kanttekeningen is er door middel van 24 interviews veel informatie verworven over het sociaal welbevinden, de economische positie en gehanteerde acculturatiestrategieën van de hervestigde vluchtelingen. Dit kwalitatieve onderzoek draagt bij aan beschrijvingen van interpretaties van hervestigde vluchtelingen. Er is veel informatie verworven over de redenen waarom hervestigde vluchtelingen een bepaalde acculturatiestrategie hanteren en over overeenkomende eigenschappen; de profielen. Niet onbelangrijk is voorts dat met deze studie ook theoretisch een bijdrage is geleverd aan een verbeterde versie van het acculturatiemodel van Berry.

De laatste paragraaf bevat aanbevelingen hoe het positief welbevinden en een goede economische positie van vluchtelingen gestimuleerd kan worden en er worden aanbevelingen voor het theoretische model van Berry gedaan.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen van de studie wordt afgesloten met aanbevelingen voor beleid voor vluchtelingen organisaties, de politiek en voor toekomstig onderzoek naar acculturatiestrategieën.

- 1) Vooral hervestigde vluchtelingen die alleen (zonder familieleden) naar Nederland zijn gekomen segregeren en rapporteren een lager welbevinden. Het UNHCR of de IND zouden in een grootschaliger vervolgonderzoek kunnen nagaan of deze conclusie algemeen geldend is voor vluchtelingen. Wanneer blijkt dat vluchtelingen ongelukkig zijn die zonder familieleden in Nederland wonen, is er een argument om meer aandacht te schenken aan het overlaten komen van gezinnen, boven individuen.

- 2) Wellicht kan het COA een methode vinden om tijdens de selectiemissies in te schatten of de vluchteling gemotiveerd en in staat is om Nederlands te leren en een baan te zoeken. Wanneer de vluchtelingen hiervoor gemotiveerd zijn, is er meer kans op een positief sociaal welbevinden en een betere economische positie.
- 3) Een deel van de vluchtelingen die segregeren geven aan dat ze het contact met burens missen. In het land waar ze vandaan komen is het ondenkbaar om geen contact met je burens te hebben. VluchtelingenWerk speelt een grote rol in het helpen met integreren van de vluchtelingen. Het zou een aanbeveling zijn dat alle hervestigde vluchtelingen met hun begeleider van VluchtelingenWerk kennis maken met de burens van de hervestigde vluchteling.
- 4) Wanneer samenlevingen cultureel pluralisme aanmoedigen, is er minder kans op uitsluiting. De samenleving is dan meer bereid om vluchtelingen op sociaal gebied te ondersteunen. De samenleving (als dominante groep) kan dus vormen van acculturatie stimuleren of bemoeilijken. Zo kunnen mensen alleen integratie als strategie kiezen en waarmaken wanneer de samenleving openstaat voor andere culturen. Het is een aanbeveling voor de politiek om zich te buigen over het vraagstuk of Nederlandse instituties de integratie van vluchtelingen voldoende stimuleren.

Tot slot volgen twee aanbevelingen voor volgend onderzoek naar acculturatiestrategieën.

- 5) Een aanbeveling voor verder onderzoek naar acculturatiestrategieën is om eerst de belevingswereld van immigranten kwalitatief te onderzoeken. Hierdoor komt er veel informatie naar boven wat niet het geval zou zijn wanneer dit onderzoek kwantitatief onderzocht zou zijn. Nadat er informatie is verkregen door kwalitatieve studies kunnen deze uitkomsten kwantitatief onderzocht worden bij een grotere steekproef.
- 6) De acculturatiestrategie van Berry (2005) is belangrijk pionierswerk, maar deze theorie verdient aanvulling die maakt dat deze beter is toegerust om de complexe acculturatie van hervestigde vluchtelingen in kaart te brengen en te begrijpen. Deze studie biedt aanknopingspunten om het model van Berry in twee richtingen aan te passen. De eerste betreft een differentiatie in het meten van acculturatie op het sociale, culturele en psychologische domein. Het tweede voorstel voor aanpassing betreft rekening te houden met individuele verschillen tussen hervestigde vluchtelingen, bijvoorbeeld: mate van taalbeheersing van het nieuwe thuisland, duur van verblijf, volgen van een opleiding en de wijze van selectie.

Referenties

- Akhtar, S. (1999). Four Tracks in Identity Transformation Following Immigration. In *Immigration and Identity: turmoil, treatment, and transformation* (pp. 75-106). Rowman & Littlefield Publishers, Inc
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International journal of intercultural relations*, 29(6), 697-712.
- Bhatia, S., Ram, A. (2009). Theorizing identity in transnational and diaspora cultures: A critical approach to acculturation. *International Journal of Intercultural Relations* 33, 140-149.
- Burt, R. (1992). *Structural holes: the social structure of competition*. Harvard, University Press.
- Chirkov, V. (2009). Critical psychology of acculturation: What do we study and how do we study it, when we investigate acculturation? *International Journal of Intercultural Relations* 33, 94-105.
- COA. Hervestiging Vluchtelingen. Retrieved 7 february from: <http://www.coa.nl/nl/asielzoekers/hervestiging-vluchtelingen>
- Curran, M. (2003) *Across the water-the acculturation and health of Irish people in Londen*. Trinity College, and Allen Library, Dublin.
- Granovetter, M. (1974). Strength of weak ties. *American sociological review*.
- Guiaux, M., Uiters, A., Wubs, H., Beenackers, E. (2008). *Hervestigde vluchtelingen. Beleid en de maatschappelijke positie in nationaal en internationaal perspectief*. Boom Juridische uitgevers.
- Klaver, J., Odé, A. (2003). *De arbeidsintegratie van vluchtelingen. Een verkenning van problemen en oplossingen*. Den Haag, Raad voor Werk en Inkomen.
- Martinović, B. (2010). *Interethnic contacts. A dynamic analysis of interaction between immigrants and natives in Western countries*. Universiteit Utrecht.
- Navas, M., Rojas, A., Garcia, M., Pumares, P. (2007). Acculturation strategies and attitudes according to the Relative Acculturation Extended Model (RAEM): The perspectives of natives versus immigrants. *International journal of intercultural relations* 31 (67-86)
- Nesdale, D., Mak, A. (2000). *Immigrant Acculturation Attitudes and Host Country Identification*. *Journal of Community & Applied Social Psychology*. Griffith University, Cold coast campus.

- Putnam, R. (2000), *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*, New York, Simon & Schuster.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2001). On happiness and Human Potentials: a review of research on hedonic and eudemonic well-being. *Annual Review Psychology*, 52, 141-166.
- Ryff, C.D. (1989). Happiness is everything, or is it not? Explorations on the meaning of Psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069-1081.
- Schol, M., Woestenburg, N., Sibma, A., Jager, L., Winter, H. (2013). Directe plaatsing in gemeenten van hervestigde vluchtelingen. Een onderzoek naar de impact van het gewijzigde beleid. Pro Facto.
- Schwartz, S. J., Unger, J. B., Zamboanga, B. L., & Szapocznik, J. (2010). Rethinking the concept of acculturation: Implications for theory and research. *American Psychologist*, 65(4).
- SCP (2003), *Rapportage Minderheden*, 2003. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau
- Survey integratie nieuwe groepen (SING). Survey Retrieved 26 february from: http://www.scp.nl/Onderzoek/Bronnen/Beknopte_onderzoeksbeschrijvingen/Survey_integratie_nieuwe_groepen_SING
- Stuart, C. (2010). *The Psychology of Global Mobility*. Springer.
- Tillaart, H., Olde Monnikhof, M., Berg, S., Warmerdam, J. (2000). *Nieuwe etnische groepen in Nederland. Een onderzoek onder vluchtelingen en statushouders uit Afghanistan, Ethiopië en Eritrea, Iran, Somalië en Vietnam*. Nijmegen, Instituut voor toegepaste sociale wetenschappen, Ubbergen, Uitgeverij Tandem Felix.
- Verkuyten, M. (2014). *Identity and cultural diversity. What social psychology can teach us*. Cornwall, International Ltd.
- Vluchtelingenverdrag (1951). artikel 1 in UNHCR Convention and Protocol.
- Whitesell, N., Mitchell, C., Kaufman, C., & Spicer, P. (2006). Developmental trajectories of personal and collective self-esteem among American Indian adolescents. *Child Development*, 77.
- Zimmermann, L., Zimmermann, K.F., & Constant, A. (2007). Ethnic self-identification of first-generation immigrants. *International Migration Review*, 4.

Appendix 1: Vragenlijst

Verificatie vragen

- 1) Leeftijd
- 2) Jaartal van aankomst in Nederland
- 3) Op wat voor manier bent u geselecteerd?
 - 1 individueel (dossiervluchteling)
 - 2 met een groep (via een selectiemissie)
- 4) Religie
- 5) Geslacht
 - 1 man
 - 2 vrouw
- 6) Woonplaats
- 7) Land van herkomst / etniciteit

Migratie

- 8) Naar welke land(en) bent u toe gevlucht?
- 9) Toen u in Nederland aankwam, was u alleen of met meerdere personen? (ENQ: *wanneer het antwoord met meerdere personen is, vraag naar de relatie met deze personen*).
- 10) Hoe woonde u toen u in Nederland aankwam?
 - 1 azc (asielzoekerscentrum)
 - 2 eigen woonruimte (eigen huis\in een pension\logement\kamer)
 - 3 bij partner reeds in Nederland
 - 4 bij familie/vrienden reeds in Nederland
 - 5 anders, nl.:
- 11) Nu komen er een paar stellingen. Het is de bedoeling dat u per stelling aangeeft in hoeverre u het eens of oneens bent met deze stelling. U kunt daarbij kiezen uit: 1=*helemaal mee oneens*, 2=*mee oneens*, 3=*neutraal*, 4=*mee eens*, 5=*helemaal mee eens*, 6=*geen antwoord*)

	oneens		neutraal		eens		
	1	2	3	4	5		6
Ik wil de rest van mijn leven in Nederland blijven wonen.	☐	☐	☐	☐	☐		☐
Als de situatie in <?> het toelaat zal ik terugkeren.	☐	☐	☐	☐	☐		☐
Ik wil in de toekomst naar een ander land dan <?> migreren.	☐	☐	☐	☐	☐		☐

Sociaal netwerk

- 12) De volgende vraag gaat over hoeveel contact u, jaarlijks, maandelijks, wekelijks of dagelijks heeft met familieleden en vrienden. (ENQ: *vul tabel in*)

Type contact

Aantal (schatting)

IN NEDERLAND

Familie
Nederlandse vrienden
<?> vrienden
Vrienden van andere etnische groepen dan

<?> en Nederlandse

BUITEN NEDERLAND

Familie

Vrienden

13) Op wat voor manier heeft u contact met ze? Wat voor medium gebruikt u het meest?

Bijvoorbeeld facebook, telefoon, skype of face-to-face?

14) Wat is de verhouding tussen uw Nederlandse vrienden en <?> vrienden en vrienden uit andere bevolkingsgroepen? En bent u hier tevreden mee? Zou u meer/mindercontact willen hebben met een bepaalde (etnische) groep?

15) Met wie brengt u uw vrije tijd door? (vragen naar etnische achtergrond)

Sociale ondersteuning

16) Woont u samen met een partner?

1 ja

2 nee

17) Heeft u kinderen?

1 ja

2 nee,

18) Hoeveel kinderen heeft u?

19) Hoe oud zijn uw kinderen?

20) Wonen uw kinderen bij u thuis of ergens anders?

21) Er komen nu weer een aantal stellingen.

	oneens		neutraal		eens		
	1	2	3	4	5	6	
Ik heb veel vrienden om mij heen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Ik heb veel familie om mij heen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Ik kan op mijn vrienden rekenen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Ik kan op mijn familie rekenen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Ik krijg hulp aangeboden van familie en/of vrienden wanneer ik het nodig heb.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
De overheid ondersteunt mij bij het bereiken van mijn doelen. (denk hierbij aan uitkering etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Indien er kinderen zijn:							
Ik heb veel steun gehad aan mijn kinderen bij het leven in Nederland.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Integratie

22) Heeft u een inburgeringprogramma gevolgd of bent u er nu mee bezig?

23) Bent u geslaagd voor het inburgeringexamen?

24) Bent u geslaagd voor het staatsexamen?

Culturele integratie

25) Wat verstaat u onder typische Nederlandse gebruiken (normen en waarden)?

26) Welke Nederlandse gebruiken past u toe?

27) En welke niet?

28) Hecht u waarde aan deze gebruiken? Waarom wel/niet?

29) Met welke etnische groep voelt u zich verbonden?

Over deze etnische groep de volgende vragen stellen:

30) Wat verstaat u onder typische gebruiken (normen en waarden)?

31) Welke gebruiken past u toe van

32) En welke niet?

33) Hecht u waarde aan deze gebruiken? Waarom wel/niet?

34) De volgende stellingen gaan over waarden, gedrag en taal. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

	oneens	oneens	neutraal	eens		
Ik voel me onderdeel van de Nederlandse cultuur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me onderdeel van de <?> cultuur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk om me aan Nederlandse normen en waarden te houden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk om me aan <?> normen en waarden te houden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk om contact te hebben met Nederlanders.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk om contact te hebben met mensen uit <?>.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk de Nederlandse taal te beheersen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk de <?> taal te beheersen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik doe mee aan Nederlandse tradities.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik doe mee aan <?> tradities.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik eet Nederlands eten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik eet <?> eten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

35) Welke feestdagen vier je?

Sociale participatie

36) Bezoekt u wel eens bijeenkomsten of activiteiten van bepaalde organisaties? Denk daarbij aan bijvoorbeeld een sportvereniging of vrijetijdsorganisatie. U kunt meer antwoorden geven. Toelichting:

37) Met wie (vragen naar etnische groep) heeft u het meest contact binnen deze verenigingen of organisaties?

➤ Sense of belonging

38) In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak?

	oneens	oneens	neutraal	eens		
	1	2	3	4	5	6
Ik voel mij thuis in Nederland	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik pas goed in de Nederlandse samenleving	☐	☐	☐	☐	☐	☐

39) Hoe vaak ziet of noemt u zichzelf een Nederlander?

Hoe komt het dat u uzelf als een Nederlander ziet/voelt?

Wanneer ziet/voelt u zichzelf als een Nederlander? En wanneer niet?

40) Hoe vaak ziet of noemt u zichzelf een <?>?

Hoe komt het dat u uzelf als een <?> ziet/voelt?

Wanneer ziet/voelt u zichzelf wel als een <?>? En wanneer niet?

41) Hoe vaak ziet of noemt u zichzelf een vluchteling?

Hoe komt het dat u uzelf als een vluchteling ziet/voelt?

Wanneer ziet/voelt u zichzelf wel als een vluchteling? En wanneer niet?

Fysiek welzijn

42) In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken? Deze stellingen hebben betrekking op de afgelopen week.

	oneens		neutraal		eens		
	1	2	3	4	5	6	
Ik voel mij gezond.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vanwege mijn lichamelijke gezondheid kan ik niet werken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

43) Hoe vaak heeft u de laatste twee maanden een huisarts bezocht voor uzelf?

44) Hoe vaak bent u het afgelopen jaar opgenomen geweest in het ziekenhuis?

1.

2. ***Psychologisch welzijn***

De volgende vragen gaan over uw psychologisch welzijn. Deze stellingen hebben wederom betrekking op de afgelopen week. U kunt kiezen uit: 1 = *helemaal mee oneens*, 2 = *mee oneens*, 3 = *neutraal*, 4 = *mee eens*, 5 = *helemaal mee eens*, 6 = *geen antwoord*)

45) In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken?

	oneens		neutraal		eens		
	1	2	3	4	5	6	
Ik ben tevreden met mijzelf.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zit lekker in mijn vel.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geniet en heb plezier in het leven.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben tevreden met mijn leven.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben gelukkig.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb voor psychologische problemen hulp gevraagd.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ervaren discriminatie

46) Bent u zelf wel eens gediscrimineerd in Nederland? Zo ja, hoe vaak is dat gebeurd?

47) Waarom denkt u dat u toen gediscrimineerd bent? Er zijn meerder opties mogelijk.

48) Waar bent u gediscrimineerd?

Scholing

49) Heeft u BUITEN Nederland, bijvoorbeeld in <?> of in een ander land, een schoolopleiding gedaan? We bedoelen hier ook de lagere school.

50) Wat is de hoogste schoolopleiding die u buiten Nederland heeft gedaan? (ENQ: *indien geen opleiding afgerond, vraag na hoeveel jaar respondent is gestopt*)

51) De volgende vragen gaan over alle schoolopleidingen in Nederland. De vragen gaan niet over opleidingen of cursussen die u voor het werk heeft gedaan en ook niet over taalcursussen. Doet u nu een opleiding of heeft u in Nederland een opleiding afgerond?

52) Welke opleiding heeft u afgerond/volgt u op dit moment in Nederland?

53) De volgende vragen gaan over betaald werk in Nederland. Heeft u nu betaald werk? Ook 1 uur per week of tijdelijk werk telt mee. Evenals freelancewerk of meewerken in het bedrijf van partner of ouders.

54) Hoe lang heeft u al betaald werk?

55) Wat voor soort werk doet u nu?

56) Bent u tevreden met het niveau van uw baan? Waarom wel/niet?

57) Heeft u het afgelopen half jaar iets gedaan om aan werk te komen? Advertenties nakijken om een baan te vinden telt al mee. Nee/ja, vanwege?

Inkomen/uitkering

58) Ontvangt u een uitkering? Zo ja, welke uitkering?

59) In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken?

	oneens		neutraal		eens		
	1	2	3	4	5	6	
Ik ben gestegen op de maatschappelijke ladder in vergelijking met wat ik deed in het land van herkomst	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Zo niet:							
Ik denk dat ik mijn vroegere status kan herkrijgen in Nederland.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Waardeoordeel

60) Als u een waarde cijfer mocht geven op een schaal van 1-10 over uw leven in <?>, wat voor cijfer zal dit dan zijn, en kunt u dit toelichten?

61) Als u een waarde cijfer mocht geven op een schaal van 1-10 over uw leven in het land van toevlucht (waar u het langs gewoond heeft), wat voor cijfer zal dit dan zijn, en kunt u dit toelichten?

62) Als u een waarde cijfer mocht geven op een schaal van 1-10 over hoe u zich op dit moment voelt in Nederland, wat voor cijfer zal dit zijn, en kunt u dit toelichten?

Afsluiting

We zijn aan het einde gekomen van het interview. Ik wil u bedanken voor uw deelname, tijd en voor de ervaringen die u met mij hebt willen delen. Als u op de hoogte gehouden wilt worden van het interview en de resultaten, kunt u op de COA website kijken.

63) Zijn er nog zaken die niet aan de orde zijn gekomen, maar waarvan u het wel belangrijk vindt om ze te vertellen?

Vragen voor interviewer

In welke taal is het gesprek gevoerd met de respondent?

Stel vast hoe goed de respondent Nederlands spreekt.

Appendix 2

Acculturatiestrategieën en welbevinden van profiel 'Heeft een baan'

Nodes compared by number of items coded

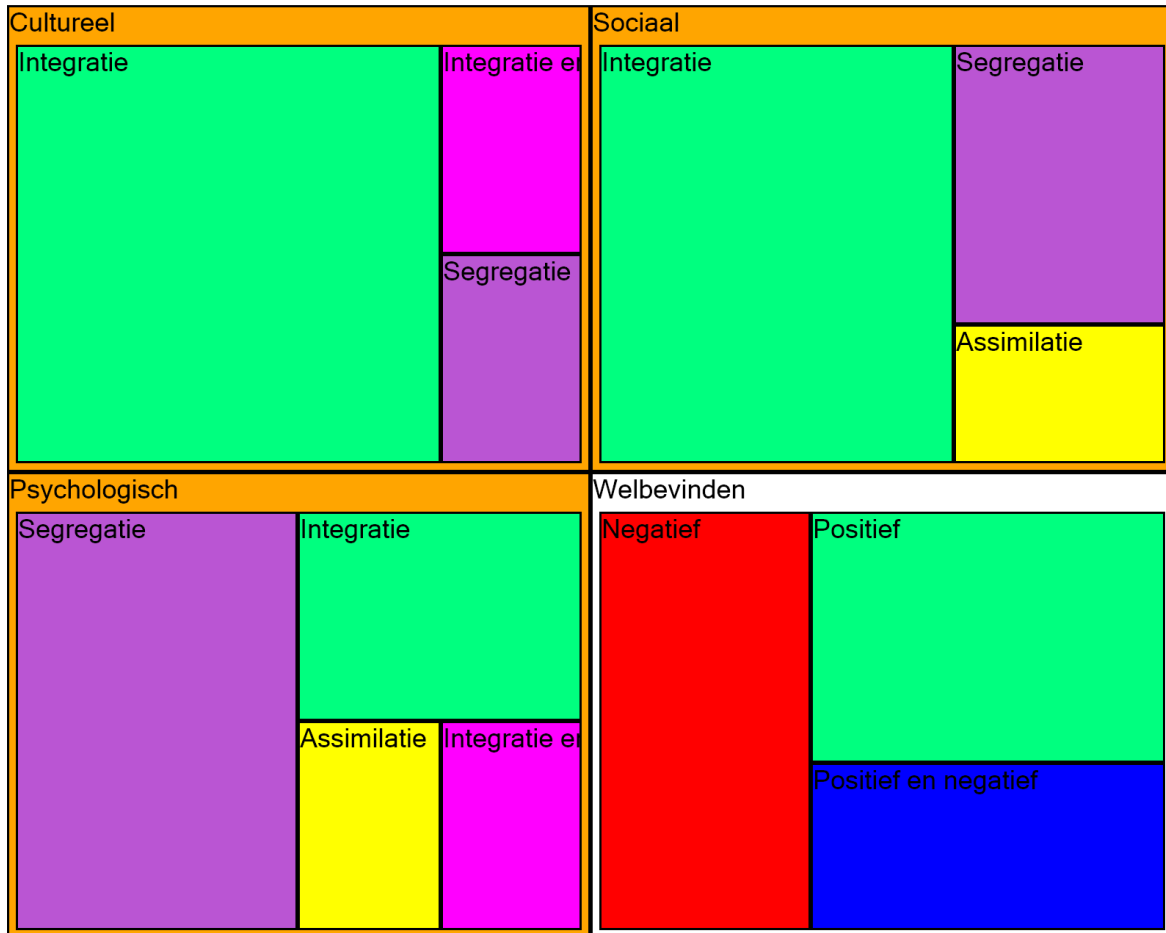
Acculturatiestrategieën en welbevinden van profiel 'Heeft geen baan en is niet opzoek'

Nodes compared by number of items coded

Acculturatiestrategieën en welbevinden van profiel 'Heeft geen baan en is opzoek'

Nodes compared by number of items coded

Acculturatiestrategieën en welbevinden van profiel 'Studerend / gaat studeren'

Nodes compared by number of items coded

Acculturatiestrategieën die respondenten hanteren bij een negatief sociaal welbevinden

Nodes compared by number of items coded

Acculturatiestrategieën die respondenten hanteren bij een zowel positief als negatief sociaal welbevinden

Nodes compared by number of items coded

Acculturatiestrategieën die respondenten hanteren bij een positief sociaal welbevinden

Nodes compared by number of items coded

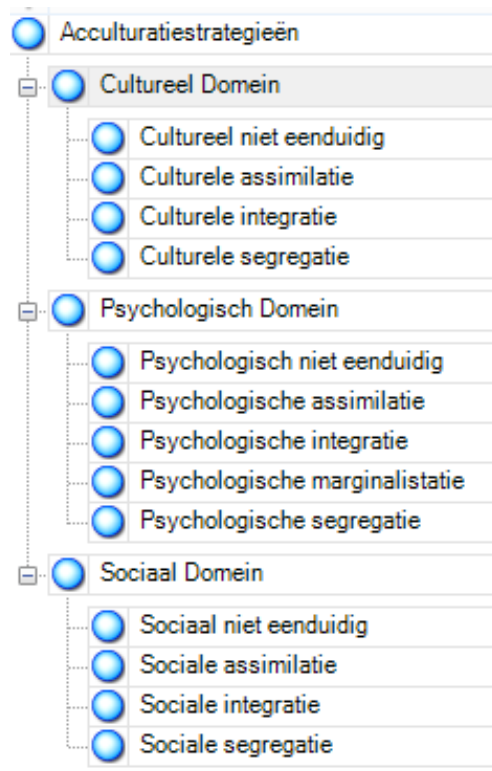

Appendix 3: Codeboom

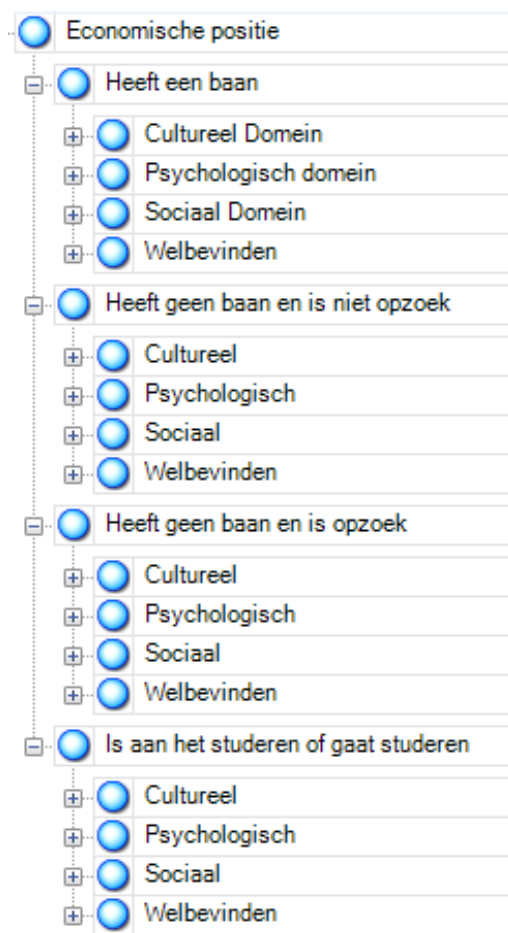
Samenvattende codeboom

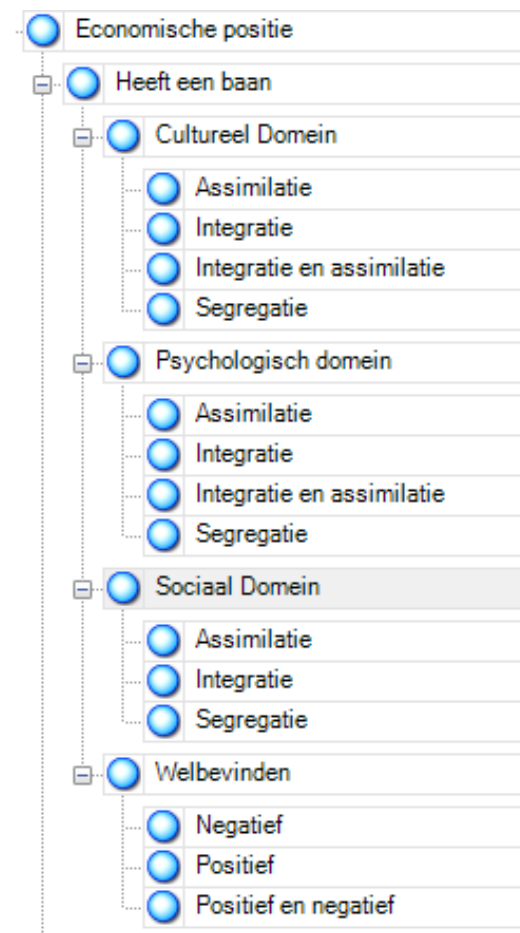
Acculturatiestrategieën uitgelicht

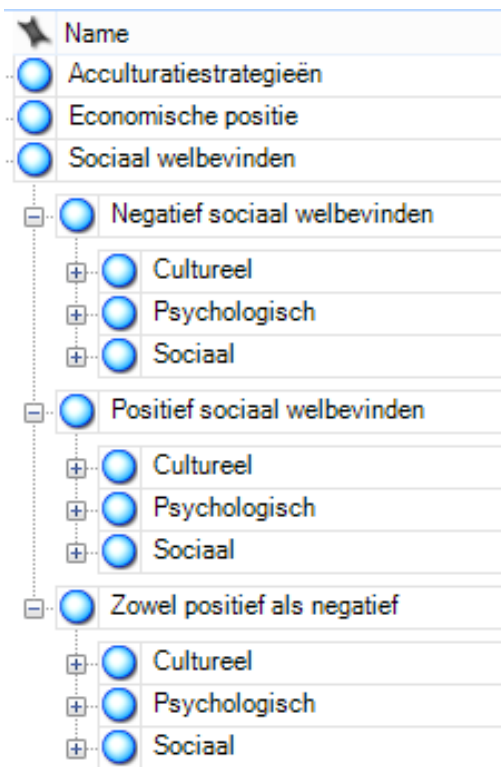
Economische positie uitgelicht

Profiel 'Heeft een baan' uitgelicht

Sociaal welbevinden uitgelicht

Profiel: 'Negatief sociaal welbevinden' uitgelicht

